

22e jaargang no. 2
Juni 2003

Gildebrief

HET GILDE VAN
VRIJWILLIGE
MOLENAARS

DE GILDEBRIEF

DE GILDEBRIEF

De Gildebrieff is het verenigingsblad van Het Gilde Vrijwillige Molenaars (GVM). Het blad verschijnt vier keer per jaar en wel in de maanden maart, juni, september en december. De oplage is 2200 stuks.

De redactie is, tenzij anders vermeld, verantwoordelijk voor de inhoud van het blad, met uitzondering van de artikelen van het bestuur van het GVM. De redactie neemt graag kopij en suggesties voor artikelen in ontvangst, maar zij behoudt zich het recht voor artikelen niet, gedeeltelijk of gewijzigd te plaatsen.

Advertenties

Voor bedrijven of instellingen, die gelieerd zijn aan 'de molenwereld', bestaat de mogelijkheid in de Gildebrieff te adverteren. Advertentietarieven zijn op het redactieadres verkrijgbaar.

Bestuur van het GVM

H.C. (Hein) Steinz, voorzitter
Dorpsweg 94 8051 XW Hattem, tel. 038-4445446
06-51704692, voorzitter@vrijwilligemolenaars.nl

M. (Mark) Dwarswaard, secretaris
Hogeweg 91 bestuur@vrijwilligemolenaars.nl
5751 KX Deurne, tel. 0493-310232 of 06-22937601

W.H. (Wouter) de Wekker, penningmeester
Hinkenkamp 43 7963 DD Ruinen tel. 0522-472545,
penningmeester@vrijwilligemolenaars.nl

A. (Andreas) de Vos, contacten afdelingen, molendag, jeugd
Meijersloot 35
1831 EB Koedijk, tel. 072-5617648.
Afdelingscoördinator@vrijwilligemolenaars.nl

P.A.M. (Petro) van Doorne, opleidingen
Steenakker 44, 6651 JE Druten, tel. 0487-515643
opleidingscoördinator@vrijwilligemolenaars.nl

P.J.M. (John) Houben (Arbo en Haccp)
Korhoenderveld 89, 5431 HC Cuyk, tel. 0485-320994
arbo@vrijwilligemolenaars.nl

J.G.J. (Joyce) Beneker (Biotoop)
Skagerak 352, 2133 DX Hoofddorp, tel. 023-5634193
biotoop@vrijwilligemolenaars.nl

Ledenadministratie

B.A. (Boudewijn) van Weel
Nwe Bussummerweg 92
12772 CK Huizen, tel 035-5251695
ledenadministratie@vrijwilligemolenaars.nl

Rekeningnummer GVM

Postbank (giro) 2144780 ten name van
Het Gilde van Vrijwillige Molenaars

Steunpunt Molenbiotoop:

De Hollandsche Molen (E-mail adres DHM@molens.nl)
Zeeburgerdijk 139, 1095 AA Amsterdam, tel. 020- 6238703
telefax 020-6383319

Gildeverzekeringen

Contactpersoon: J. (Jan) van Loenen
Arendshorst 34
3772 RV Barneveld, tel 0342-400630
verzekeringen@vrijwilligemolenaars.nl

Bliksemafleidercontrole

Contactpersoon: L.J. Tiggelman
Livius 7, 3962 KD Wijk bij Duurstede, tel. 0343 - 57 56 84

Redactie Gildebrieff

T. (Thijs) van Hoof, W.(Willem) Hurkmans, G.J.(Gerrit) Pouw,
H.C. (Hein) Steinz.

Redactieadres

W. (Willem) Hurkmans, Leliestraat 132
8012 BV Zwolle, tel 038-4214674
redactie@vrijwilligemolenaars.nl

Gilde verzendingen

H.P.A.(Hub) van Erven
Hoevense Kanaaldijk 9
5018 EA Tilburg, tel. 013-5362100
verzendingen@vrijwilligemolenaars.nl

IN DIT NUMMER

	pagina
Notulen ledenvergadering 5 april 2003	1
En nu de juiste informatie	5
Bijzondere wieksystemen in Ierland	5
Kleine berichten	9
Nieuwe duurzame stelling Op molen de Windlust te Nootdorp	11
Teletekst en de vrijwilliger	12
Energiebronnen uit de natuur	13
Voorjaarsexcursie Afdeling Gelderland	14
Eén S of twee S-en ?	17
Arbo en Molens	18
Beleidsvoornemen	19
Er werd weer geëxamineerd	22
Een wipstelling molen die er mag zijn	22

Bij de foto's op het omslag:

Voorblad: De grote stoere zaagmolen de Salamander. Enkele jaren geleden uit een stapel wrakhout herrezen en weer maalvaardig.

Achterblad: De Prinsenmolen te Hillegersberg, de molen die het wieksysteem van Ir Havinga de naam gaf van het Prinsenmolensysteem

Kopij voor het volgende nummer moet vóór

1 Augustus 2003

in het bezit zijn van de redactie

Allerhande informatie via onze website:

www.vrijwilligemolenaars.nl

Notulen van de Ledenvergadering, 5 april 2003 Arnhem Nederlands Openluchtmuseum

Opening

Gerard Sturkenboom, voorzitter van Het Gilde van Vrijwillige Molenaars opent de vergadering met een woord van welkom aan alle aanwezigen op deze bijzondere locatie. Door deze locatie is een groter aantal leden op komen dagen dan wat we gewend zijn en derhalve kunnen we niet iedereen een plaatsje geven. De leden die niet in de zaal kunnen hebben echter de mogelijkheid om het park te bezoeken, waar de molens al aan het draaien gaan.

Berichten van verhindering werd ontvangen van: Dick-Jan Braay, Gerrit Perfors, Ida Wierenga, Boudewijn van Weel, Martin van Doornik, Gerard van Rossum en Bé Oomkes

Met de vraag niet te roken en de mobieltjes uit te zetten kan de vergadering van start.

Bestuursmededelingen

- Als eerste mededeling leest Gerard de rouwkaart voor van Frans Bos, voormalig molenaar op zaagmolen "De Bolwerksmolen" te Deventer. Gerard vraagt de ledenvergadering uit respect om een moment van stilte.
- Vervolgens komen de voorjaarsexamens aan de orde. Er zijn 24 kandidaten aangemeld en de examencommissie heeft de examendagen inmiddels ingedeeld. Bert van Uffelen geeft nog aan dat één kandidaat zich heeft teruggetrokken.
- Friesland. Iedereen heeft in de Gildebrief kunnen lezen dat het Gild Fryske Mounders weer een zelfstandige koers wil varen. Het Gildebestuur betreurt dit zeer. Het Gild heeft inmiddels een nieuw bestuur gekozen, de aftredende bestuursleden gaan nog even door als afdelingsbestuur van Het Gilde. Zij zullen zich de komende tijd vooral bezig houden met de continuering van de opleiding voor leden van Het Gilde van Vrijwillige Molenaars. Eind mei zal er een contactavond voor deze leden georganiseerd worden. Het Gildebestuur wil nog eens benadrukken dat het de inspanningen van de afdelingsbestuursleden zeer waardeert!
- Alweer in het op de ledenvergadering volgende weekend zal het Gildebestuur een bezoek brengen aan een afdeling. Dit jaar is dat Limburg.
- Uit het overleg met Boudewijn van Weel (ledenadministratie) dat het Gildebestuur onlangs met hem had kunnen we kort zijn; kernpunt van zijn activiteiten: service-verlening en informatievoorziening. Daarbij kan gemeld worden dat dit zeer accuraat gebeurde.
- Tijdens dezelfde bestuursvergadering was ook Jan van Loenen (verzekeringen) op bezoek. In het afgelopen jaar is er vooral aandacht geweest voor de ongelukken die in het nieuws geweest zijn. Op dit moment wordt een mogelijke verhoging van de dekking (met name WA+) onderzocht. Om van de gelegenheid gebruik te maken; meteen een misvatting uit de wereld helpen: wanneer een molenaar de 74-jarige leeftijd bereikt dan is verzekeren via de ongevalverzekering niet meer mogelijk, de overige verzekeringsvormen hebben die limiet niet en de 74+ers kunnen dus gewoon verder genieten van hun hobby.
- Hub van Erve (Gildeverzendingen) was bij de laatste bestuurvergadering te gast. Hub heeft in het afgelopen jaar ruim 100 entreepakketten verstuurd en nog eens 35 hygiënecodemappen. Hierbij nog meteen

de vraag om –indien nog niet gedaan– de enquêteformulieren terug te sturen.

- Zeer recent is de laatste hand gelegd aan de officiële passage van de verenigingsstatuten. Daags voor de ledenvergadering heeft dit uiteindelijk zijn beslag gekregen. Het Gildebestuur zal onderzoeken of de statuten ten behoeve van de 'blauwe mappen' zal worden verstuurd, of zal worden opgenomen in de Gildebrief, enz.
- Het Gildebestuur neemt nog wel eens kennis van de prikpagina van de molen.pagina.nl, het bestuur verwondert zich nog wel eens aan opmerkingen en reacties. Hierbij doet het bestuur een oproep aan de leden van Het Gilde van Vrijwillige Molenaars om hier voorzichtig mee om te gaan.
- Vervolgens krijgt Petro van Doorne het woord om de voortgang van de lesstof in het kort te vertellen. Zoals bij velen al bekend is de Lesstofcommissie na bemiddeling door de Commissie van 2 (Dick-Jan Braay en Bart Slooten) weer aan de slag gegaan. Aan de commissie; Bart Dooren, Peter de Moes, Gerrit Pouw en (namens het Gildebestuur) Petro van Doorne, is sinds kort ook Willem Hurkmans uit Zwolle toegevoegd. Momenteel heeft de Controlecommissie Lesstof (voortgekomen uit de bemiddeling), gevormd door Bart Slooten en Eric Zwijnenberg, het vernieuwde biotoophoofdstuk onderhanden en na het verwerken van de eventuele opmerkingen kan dit gedrukt worden. Daarnaast is de Lesstofcommissie druk bezig met het tweede deel van hoofdstuk 7, het praktijkhoofdstuk. Van de gezamenlijke olieslagers van Nederland heeft de Lesstofcommissie een hoofdstuk over oliemolens aangeboden gekregen. De Lesstofcommissie zal dit verwerken.
- Dan krijgt Hein Steinz het woord. Hij begint met de vacature bij de Gildebriefredactie; men is nog altijd op zoek naar versterking, met name de advertentieafhandeling. Voor wat betreft de website geeft Hein aan dat hier wordt gekeken of er een professionelere aanblik aan gegeven kan worden met een mogelijke splitsing tussen een publiek en verenigingsdeel (mogelijk dus de statuten). Met betrekking tot het Arbo-vraagstuk is te melden dat er met De Hollandse Molen een principe-overeenkomst is met Medianet, waardoor de verworvenheden in Groningen landelijk gebruikt kunnen worden en dit moet gaan leiden tot een standaard Risico-inventarisatie en evaluatie die dan per molen aangepast kan worden. Hein erkent dat het biotoop-vraagstuk te lang heeft stilgelegen en dat het Gildebestuur dit weer wil oppakken. Belangrijk is het vooral om het probleem bekend te maken bij de (politieke) bestuurders.
- Gerard wil, tot slot, nog even aandacht voor de coördinatie van de bliksemafleidercontrole. Sinds begin dit jaar is die in handen van Leo Tiggelman. Hij heeft dit overgenomen van Dik Abelskamp, die dit werk 15 jaar heeft verricht. Daarvoor is het Gildebestuur hem zeer erkentelijk en onder een warm applaus krijgt Dik van het bestuur een bedankje.

Notulen ledenvergadering van 6 april 2002

Op de notulen van de ledenvergadering van vorig jaar, door Mark Dwarswaard zijn geen inhoudelijke opmerkingen geplaatst. Wel vraagt Theun Vellinga of het mogelijk is om het verslag tegelijk te publiceren met de uitnodiging en agenda van de volgende ledenvergadering.

Gerard geeft aan dat dit eerder afgewogen is, het probleem is dan dat de actiepunten te laat bekend worden. Daarbij wordt de betreffende Gildebrief zeer gevuld met bestuurszaken; het jaarverslag verschijnt dan namelijk ook al. Het Gildebestuur zal de mogelijkheden nog eens overwegen.

De notulen worden door de vergadering vastgesteld, nadat Petro nog aangegeven heeft dat het Jaap van den Akerboom moet zijn en niet Jack. Sorry Jaap.

Jaarverslag van de secretaris

Zonder op- of aanmerkingen wordt het jaarverslag over 2002 vastgesteld.

Financieel verslag 2001 van de penningmeester en de begroting voor 2002

Door het tussentijds aftreden van Jos van der Bruggen kwam het bestuur zonder penningmeester te zitten. Petro heeft het waarnemend penningmeesterschap op zich genomen.

Petro geeft aan dat bij de publicatie van de cijfers in de Gildebrief een fout is ingeslopen; in de kolom Girorekening staat bij Werkgroep Opleiding € 2.000,- Dit bedrag hoort echter in de kolom Begroting 2003 te staan.

Er is afgesproken dat de nieuwe penningmeester, samen met Petro en Gerard Barendse de zaken zal doornemen, zodat de begrotingen er weer komen uit te zien zoals we gewend zijn.

Petro verklaart nog enkele getallen. Zo is er voor 2002 aan contributie € 40.000,- binnengekomen, terwijl er maar € 31.500,- begroot is. Dit heeft te maken met de reeds in 2002 betaalde contributie over 2003.

De post subsidie bestaat in 2002 uit een subsidie van de Rijksdienst voor de Monumentenzorg (RdMz)

(€ 11.548,-), een gift uit het Evert Smit Biotoopfonds en de subsidie van de Provincie Zuid-Holland voor de afdeling Zuid-Holland, die altijd aan het Gildebestuur wordt overgemaakt.

De post drukwerk c.a. is lager omdat de vierde Gildebrief van 2002 pas dit jaar is betaald (€ 4.148,-).

Doordat de Lesstofcommissie pas aan het eind van 2002 weer begonnen is maar een klein bedrag hiervoor in 2002 opgenomen.

Voor de begeleiding van de instructeurs zijn diaseries in voorbereiding, deze hadden al in 2002 gereed moeten zijn, doch dat is helaas niet gelukt.

De heer Nico Perdijk vraagt of de subsidie van de RdMz voor de basis cursus nu in gevaar komt, nu deze vorig jaar niet is uitgebracht.

Gerard geeft aan dat dit in het jaarlijks overleg met de heer Asselbergs, directeur van de RdMz, aan de orde is geweest. De heer Asselbergs heeft hierop voorgesteld dat het Gildebestuur een plan van aanpak zal maken om de reserve die er in de kas zit niet te hoog te laten worden (we mogen wel een reserve –het z.g. weerstandsfonds- van ca. € 5.000,- hebben). We mogen het dus houden, als we het maar aan de opleiding uitgeven.

René Peereboom vindt dat niet de officiële methode is gehanteerd; er is immers geen balans gepubliceerd. Als ledenvergadering kun je zo geen goedkeuring verlenen voor de financiële stukken. Het probleem met de penningmeester wordt nog eens uitgelegd en aangegeven wordt dat Petro zeer veel energie gestoken heeft in het zichtbaar maken van de 'eerlijke cijfers', helaas is het niet gelukt om dit ook nog op de gebruikelijke wijze te doen, al was dit zeker wel het streven. De kascommissie zal in het volgende punt zijn mening hierover geven.

Theun Vellinga meent dat de begroting ontbreekt op de agenda. Gerard geeft aan dat die in dit agendapunt mede behandeld wordt, doch inderdaad niet specifiek stond vermeld.

Theun baart zich zorgen over het negatieve eindsaldo. Petro verklaart dat dit mede komt omdat de subsidie niet meebegroet wordt (dat is zo bij het jaarlijks overleg met de RdMz ontstaan; begroting met tekort inleveren). Daarnaast brengt hij nog eens het weerstandsfonds aan de orde. Bij de kolom begroot 2002 dient overigens ± € 22.040,- te staan bij het saldo.

Verslag van de kascommissie

Op 1 april 2003 heeft de kascommissie een correct financieel overzicht van Het Gilde van Vrijwillige Molenaars gevonden.

De kascommissie, bestaande uit Jaap van den Akerboom en Dick-Jan Braay, stelt voor de penningmeester te dechargeren.

Hiermee gaat de ledenvergadering akkoord.

Ben Frienekens wil voorstellen het gehele bestuur te dechargeren aangezien het hele bestuur verantwoordelijk is.

Gerard geeft aan dat het bestuur die verantwoordelijkheid van harte draagt en stelt bovendien dat zeker ook een positieve bijdrage is geleverd door Jos van der Bruggen. Petro heeft dit afgerond.

René Peereboom geeft aan dat een en ander financieel nog niet in orde is, dat wil zeggen in de verslaglegging naar de leden toe (hij heeft zeker wel waardering voor de pogingen die hiertoe zijn ondernomen). Hij biedt zich dan ook aan als lid van de kascommissie.

Uiteindelijk wordt de goedkeuring voor de

MOLENSTENEN

Molensteenfabriek Van Vugt levert u naar keuze massieve maalstenen of stenen met een zachte uitslag. Ze worden vakkundig afgewerkt, prima gescherpt en goed onder de rij gebracht.

Wij kunnen u ook van dienst zijn met:

- ✓ nieuwe Duitse blauwe stenen;
- ✓ kunst- en sierstenen;
- ✓ het scherp en van molenstenen;
- ✓ deskundige informatie.

Bel voor inlichtingen vrijblijvend met:

H.J.A van Vugt
Molensteenfabriek
Zomereik 10
5682 HH Best (NL)
Tel/Fax: (+31) (0) 499-395454

financiële stukken toch nog gegeven (met handopsteken) als het bestuur de verbetering van de financiële verslaglegging beloofd en ook de opstelling van de eindbalans 2002 nog zal verzorgen.

Benoeming van de kascommissie

Na drie jaar kascommissielid te zijn geweest treed Jaap van den Akerboom nu af. Hij wordt hartelijk bedankt voor zijn goede werk. Het voorstel van het bestuur om Hub van Erve (uit de reservekascommissie) te benoemen wordt door de ledenvergadering aangenomen. Zoals beloofd treedt René Peereboom toe tot de reservekascommissie.

Bestuursmutaties

In november vorig jaar is Jos van der Bruggen, de penningmeester, tussentijds afgetreden. Zijn reden hiertoe heeft hij niet gegeven. Wel zijn wij hem dank verschuldigd voor het gewaardeerde werk dat hij heeft verricht. Bert van Uffelen is aftredend, volgens het rooster van aftreden. Gerard spreekt hem als "mede-oud-gediende" toe.

Bert was vooral als examencoördinator actief. Hij was altijd voorstander van een breed bestuur (landelijke dekking) en heeft daardoor veel moeten reizen (vanuit Hoogeveen, dat ver weg ligt).

Ondanks dat Bert de VUT-gerechtigde leeftijd heeft bereikt en hiervan gebruik maakt gaat hij toch niet door bij het bestuur. Overigens heeft Bert steeds gezegd dat wanneer er geen nieuwe kandidaten zouden zijn, hij ons niet in de steek zou laten! Met Bert was het prettig om samen in het bestuur te zitten. Bert heeft het altijd graag gedaan. Als dank krijgt hij van Gerard een enveloppe overhandigd, waarvan de inhoud zal worden besteed aan het fietsen, een nieuwe hobby van Bert.

Dan is ook Gerard aftredend. Tussentijds, want eigenlijk is hij pas volgend jaar aftredend. Zijn drukke werkzaamheden bij zijn werkgever dwingen hem hiertoe.

Ondanks dat hij niet meer in het bestuur zit zal Bert het dankwoord voeren. Gerard heeft 15 jaar in het Gildebestuur gezeten, waarvan de helft als afdelingscoördinator en de andere helft als voorzitter.

Hij was serieus en ijverig en had een grote inzet voor Het Gilde. Ook voor de samenwerking met het Gild Fryske Mounders heeft hij veel werk verricht. Tevens was hij zeer actief bij het opzetten van de opleiding voor watermolenaar en de vorm waarin dat opgezet werd (modules).

Hij heeft ook veel moeten reizen. Bert zet even recht dat het niet Hoogeveen is, dat ver weg ligt, maar dat Heeze ver weg ligt (De meningen daarover blijven echter verdeeld).

Naast dit alles was (en is en blijft) Gerard instructeur en heeft al vele kandidaten goed opgeleid.

Dan komt Hein Steinz bij de twee staan.

Vanwege de uitgebreide staat van dienst van Gerard hebben de overige bestuursleden gemeend dat daar nog wat bij hoort. Het bestuur stelt namelijk voor om Gerard tot erelid te benoemen. De ledenvergadering gaat hier van harte mee akkoord.

Gerard krijgt hiertoe als aandenken een oorkonde, waarop iets opvalt, hierover later meer, want er is nog iemand die een enorme staat van dienst heeft en waarmee we niet achter kunnen blijven; het bestuur stelt voor om ook Boudewijn van Weel (voormalig bestuurslid en tegenwoordige ledenadministratie) tot erelid te benoemen. Ook hiermee gaat de ledenvergadering akkoord. De oorkonde van Boudewijn kan nog niet aan hem afgegeven worden; Boudewijn is al fietsend onderweg naar Santiago de Compostela! Mark zal de oorkonde zolang bewaren.

Gerard wil als hij over zijn sprakeloosheid heen is nog graag een dankwoord geven.

Hij waardeert het erelidmaatschap zeer, zeker nu het zo plotseling aan de ledenvergadering wordt voorgesteld en de reactie die daarop volgde.

Gerard heeft het altijd als een eer beschouwd om in het bestuur te zitten, zelfs om er toentertijd voor gevraagd te worden.

Hij heeft altijd twee mensen als voorbeeld gehouden; Jan Kurver (zijn instructeur) en Evert Smit.

Het maandelijks vergaderen werd een onderdeel van zijn bioritme en daarvan zal hij dus nu moeten 'afkicken'. Om een idee te geven; in al die jaren dat hij in het Gildebestuur zat heeft hij zo'n 80.000 km gereden.

Hij geeft nog eens aan dat hij instructeur is en dat graag blijft doen voor Het Gilde.

Er viel dus iets op aan de oorkonde; het logo is vernieuwd!

Hein Steinz geeft aan dat bij het dertig jarig bestaan van Het Gilde bekeken is of we de manier van presenteren, door het logo aan te passen, wat konden vernieuwen. Het Gildebestuur heeft Derk-Jan Tinga gevraagd een ontwerp hiertoe te maken. Derk-Jan legt het zelf uit. Hij heeft gekozen voor een spoorwiel (als molenonderdeel, het 'verzorgen van een opleiding tot molenaar' is moeilijk in een logo uit te drukken) en dat wiel heeft hij zo gestileerd mogelijk weergegeven (naar de huidige inzichten).

Het water- en wind- gedeelte uit het oude logo; de resp. donker en lichtblauwe strepen zijn ook in dit logo teruggekeerd en zijn nu vlakken geworden. Het nieuwe logo moet nog op allerlei formulieren worden toegepast en daartoe moet nog een inventarisatie gemaakt worden, dat moet met de contactdag in november gereed zijn, zodat het logo dan ingevoerd kan worden.

De ledenvergadering gaat akkoord met het nieuwe logo, na van de verrassing bekomen te zijn.

Om weer terug te komen op het Gildebestuur, daar zijn nu nog maar vier man over.

Het Gildebestuur heeft uiteindelijk drie mensen bereid gevonden om zitting in het bestuur te nemen.

Als eerste is dat Wouter de Wekker. Hij komt uit het

Zeilmakerij van Neerven bv

opgericht

1925

van Neerven's

MOLENZEILEN

'N BEGRIP

VOOR DE MOLENAAR IN

NEDERLAND, BELGIE

EN DUITSLAND

IN KATOEN, WK77 EN

MARLON BOLUS ROOD

D.van Erpstraat 1

5341 AK OSS Nederland

Telefoon 0412-624028

Telefax 0412-627973

Drentse Ruinen en is in opleiding op de windmolens te Diever. Wouter is bereid het penningmeesterschap op zich te nemen. Hij heeft hierin reeds jarenlange ervaring in het plaatselijke kerkbestuur.

De tweede is Joyce Beneker, molenaar oa. van paltrok-molen De Eenhoorn te Haarlem. Hein noemt haar het eerste vrouwelijke bestuurslid van Het Gilde, maar dat is niet juist, zie ook de rondvraag. Evengoed wel het eerste vrouwelijke bestuurslid sinds jaren.

Tot uiterlijk 31 maart hebben zich nog drie personen zich aangemeld en het bestuur kan hieruit John Houben voordragen, molenaar in Oeffelt en reeds enkele jaren actief in het afdelingsbestuur van Noord Brabant (zoals Hein vraagt: "Kunnen we nog zonder de Brabanders?" wat een applaus uitlokt bij aanwezigen uit die specifieke bevolkingsgroep).

De ledenvergadering gaat akkoord met de drie door het bestuur voorgestelde kandidaten en zij kunnen zitting nemen achter de bestuurstafel.

Dan krijgt Petro het woord. Hij geeft aan dat we nog een voorzitter missen. Hein (die vice-voorzitter is) heeft te kennen gegeven het voorzitterschap op zich te willen nemen. De ledenvergadering gaat hiermee akkoord en zo is het Gildebestuur weer helemaal compleet.

De nieuwe voorzitter Hein Steinz zegt toe dat het nieuwe Gildebestuur zich met volle kracht voor Het Gilde gaat inzetten. In de nabije toekomst komen er, naast de opleiding die altijd de aandacht moet krijgen van het bestuur, met name twee zaken op ons af. Als eerste zijn dat de professionele (vanuit hun werkkring, niet vanuit hun expertise) organisaties, zoals bijvoorbeeld Arbo en Hygiëne, maar ook lokale overheden (biotoop). Als tweede is er de groei van Het Gilde van Vrijwillige Molenaars, het 'wij-gevoel' wordt dunner dan dat het in het verleden was.

Met de in Het Gilde aanwezige kennis en ervaring moet het mogelijk zijn een goed antwoord op zaken van buitenaf te geven. We moeten hierin dan wel eensgezind handelen. Versterking van de onderlinge band begint op afdelingsniveau en is daar overal aanwezig.

Om dit te stimuleren en hier meer invulling aan te geven kan een grotere verantwoordelijkheid bij het afdelingsbestuur gelegd worden. Een begin hiermee is reeds gemaakt met de vorig jaar veranderde financiële regeling voor de afdelingen.

Rondvraag

Rien van Schaijk maakt van de gelegenheid gebruik om naast de opleiding de biotoop tot de 1^e prioriteit te maken. Zijns inziens heeft de landelijke, provinciale en gemeentelijke overheid totaal geen idee wat er leeft,

Rien noemt dit de "ambtenarenbiotoop". Er zal dus meer publiciteit aan gegeven dienen te worden (de aan hem toegekende Evert Smit Biotoopprijs van 2002 heeft daar zeker ook toe bijgedragen). Behalve voor de windtoevoer van molens wil Rien ook de zichtlijnen en uitstraling van de molens (de belevingswaarde) beschermen.

Hein geeft aan dat we binnenkort van de bestaande expertise (biotoopwachtersnetwerk) gebruik willen gaan maken om hierop in te gaan.

Bart Slooten refereert aan een eerder verschenen artikel van Gerrit Pouw in de Gildebrief inzake de Arbo-wetgeving. Hij vraagt hoe letterlijk die wet is ten aanzien van molens en daarnaast, voor zijn molenstichting; hoe zit het met de oude molenaars die bij de stichting de molens bewonen?

Gerrit Pouw geeft hiertoe antwoord: Er komt een commissie van De Hollandsche Molen, de Monumentenwacht (die het werk met betrekking tot molens overnemen van de Arbo-diensten) en de RdMz, die samen de Arbo-zaak voor de molens gaan doorspitten.

Letterlijk staat in de Arbowet: Iemand die werk aanneemt moet gecertificeerd zijn.

Desnoods via een "papiertje" van een polderbestuur of waterschap althans een officiële instantie, waarin staat aangegeven dat de betreffende persoon in staat geacht wordt de molen te kunnen bedienen en dit reeds -tig jaren zonder schade is gebeurd.

Jop Kluis wil -met alle respect- reageren op het artikel van Gerrit Pouw in de laatste Gildebrief, inzake de opleiding en met name op de laatste zin, waarin staat dat de redactie de discussie hierover stopt.

Jop meent dat dit te allen tijden ter discussie zou moeten blijven staan.

Hein geeft aan dat het natuurlijk niet de bedoeling is om niet meer over de opleiding te discussiëren.

Iedereen is vrij om in de Gildebrief te publiceren (mits men zich aan de gedragscode houdt). De Gildebrief is een onafhankelijk verenigings-orgaan onder verantwoording van de redactie.

Theun Vellinga wil, ter aanvulling op Jop, zeggen het prettig te vinden dat de discussie niet gesloten wordt. Hij pleit voor een meer sturende werking van het Gildebestuur in deze, om te voorkomen dat deze irritaties steeds weer als een veenbrand opduiken.

Daarnaast geeft Theun aan dat hij zich niet kan herkennen in de toonzetting van het artikel van Gerrit. Ook hier zou zijns inziens meer regie door het bestuur gegeven moeten worden.

Meer volk in je molenwinkel door samenwerking met de SOEZIE-club

Uniek promotioneel concept :

- Ruim assortiment 'alles om thuis te bakken'
- Gratis receptenmagazine voor je klanten
- Baklessen door professionele bakkers
- Interactieve site op internet www.soezie.be

Interesse?

Bel gratis (0800) 022 92 10. Vraag naar Rita Wanten

Hein laat weten dat hiervoor de opleidingsraad bestaat. Theuns mening zal worden meegenomen.

Jannes Tigelaar (Werkgroep Nationale Molendag) verontschuldigt zich voor enkele verkeerd gedrukte stickers van de molendag. Dit komt door prutswerk van de drukker. Jannes verzekert ons dat dit volgend jaar niet weer door die drukker verprutst kan worden omdat dit de laatste keer is geweest voor de betreffende drukker.

Voor *Johan Lieftink* is het onduidelijk bij wie of wat hij nu moet aankloppen met biotoopzaken. Hij voelt zich alleen staan.

Hein bevestigt dat Het Gilde te weinig aandacht heeft gehad voor de biotoopwachters sinds de methode gewijzigd is. Dit hing mede samen met de uitgave van het nieuwe biotoophoofdstuk, wat langer duurde dan was verwacht. Naast de opleiding staat de biotoop ook zeer hoog op de lijst.

Hein geeft nog aan dat de biotoopverantwoordelijkheid begint aan de basis: de moleneigenaar en de molenaar.

Gerard Sturkenboom geeft aan dat Joyce niet het eerste vrouwelijke bestuurslid is, mevrouw Goofers ging haar voor. Dit is echter al lang geleden, zodat niet iedereen dit nog kan weten.

Leo Tiggelman, de nieuwe coördinator van de bliksem-afleidercontrole, stelt zich voor aan de ledenvergadering. Hij deed dit eerder al in de Gildebrief, maar wil dit nu graag persoonlijk herhalen.

Hij geeft aan dat men zich voor een controle per brief kan aanmelden en tegenwoordig ook per e-mail (via de website), wat zijn voorkeur heeft. Ook voor opmerkingen, vragen en klachten kan men hier terecht. Hij heeft nog twee verzoeken:

- vraag een controle aan via de coördinator (Leo dus) en **niet** aan de controleurs zelf.
- Bij aanmelden voor controle graag de precieze adresgegevens en contactpersoon vermelden.

Sluiting

Hein sluit vervolgens de vergadering met de belofte dat de nieuwe functieverdeling van het Gildebestuur in de volgende Gildebrief bekend zal worden gemaakt. Tot slot bedankt hij Bert van Uffelen, Petro van Doorne en Andreas de Vos voor de organisatie van deze ledenvergadering.

Uitreiking certificaten Korenmolenaarsopleiding

Aansluitend op de ledenvergadering worden de certificaten voor de Korenmolenaarsopleiding uitgereikt door Hans Titulaer (AKG) en Petro van Doorne. Van de geslaagden zijn er tien aanwezig die hun certificaat ontvangen. Hans geeft aan dat er mogelijk in het najaar weer een opleiding van start gaat.

Deurne, 12 april 2003

Mark Dwarswaard, secretaris.

De presentielijst is getekend door 107 leden, waarvan:

12 uit Groningen

4 uit Friesland

2 uit Drenthe (incl. 2 bestuursleden)

16 uit Overijssel

20 uit Gelderland (incl. 2 bestuursleden)

6 uit Utrecht - 't Gooi

18 uit Noord-Holland (incl. 2 bestuursleden)

11 uit Zuid-Holland

2 uit Zeeland

13 uit Noord-Brabant (incl. 3 bestuursleden)

en 3 uit Limburg

In totaal hadden zich 198 leden aangemeld voor de ledenvergadering (voorheen was dit meestal rond de 80 leden)!

En nu de juiste informatie

Bij gerucht, en die worden via de Gilde tam-tam razend snel verspreidt, zou Mevr. Pouw of liever gezegd voor velen gewoon Eveline, met het werk voor de examencommissie gestopt zijn. Niets is minder waar, al heeft ze wel een opvolger in de persoon van Jos van der Bruggen, die voor 50% het veldwerk van haar overneemt.

Na 25 jaar zonder één dag te hebben gemist gaan de jaartjes toch tellen en dan worden de dagen erg lang, de trappen te veelvuldig en het aantal examendagen een beetje veel van het goede.

Een keerzijde van de medaille is, dat het wel erg mooi klinkt "ze gaat er mee door tot ze er bij neervalt", doch

t.o.v. Gilde en examencommissie nu niet bepaald de juiste instelling. Zij vond zeer terecht, dat er tijdig voor opvolging gezorgd diende te worden, waarmede een soepele overgang als dat nodig is gewaarborgd is.

Wel blijft zij voorlopig het voorbereidende werk gewoon doen, zoals het organiseren van de molen en data waarop het examen plaats zal vinden. Zij is tevens nog aanspreekbaar als er iets betreffende de examens niet duidelijk is, of anders geregeld zou kunnen worden. Men zal haar zeer zeker zo hier en daar nog wel tegen komen.

De redactie

Bijzondere wieksystemen in Ierland

Zelfzwichting, Dekker, Van Bussel, Fauël, Van Riet, Ten Have en uit het buitenland kennen we Türen-wieken, Bilau of Berton. Over zoveel wieksystemen zijn er geschreven, gezegd, gezien en gefotografeerd. Toch bestaan er voor molenliefhebbers nog steeds onontdekte „schatten” op de molenkaart van Europa, wat andere wieksystemen aangaat. De Mediterrane molens met de driftig draaiende driehoekige witte zeilen zijn ons bijvoorbeeld bekend, maar in beperkte mate gedocumenteerd.

Dit artikel is gewijd aan de molens van **Ierland**, met hun wieksystemen. Ierland, het mysterieuze groene eiland van Sint Patrick met de oude sagen, Keltische kruizen, de "round towers" en oude muziek, wordt niet vaak als gewone vakantiebestemming gekozen. Een heel vroom katholiek land, waar je op straat een pastoor nog eerbiedwaardig hoort te begroeten. Het regent helaas vaak in Ierland, maar daar maakt men zich niet druk om: "Every day is a nice day", zegt de Ier altijd. Dankzij de warme golfstroom is de lucht zacht en er groeien zelfs in

De torenmolen van Skerries met de dwarsgetuigde wieken. Foto 13 juni 2002.

Noord-Ierland palmbomen, op gelijke hoogte als Kopenhagen! Voor ons, mijn vrouw en ik, was het een hele reis om per auto en veerboten er naartoe te reizen. Van het Groninger Waddenkustgebied, waar wij wonen, is het bijna 700 kilometer naar Calais-Dover om via diverse interessante plaatsen in Engeland de veerboot naar Dublin te nemen, en tenslotte in **Belfast** aan te komen, ongeveer 1800 kilometer vanaf huis!

Dankzij de website www.timsmills.info van de T.I.M.S. (The International Molinological Society) ben ik wat meer aan de weet gekomen hoe ik een beetje een beeld van de Ierse molens kon vormen.

In het huidige Ierland, inclusief Noord-Ierland, wat daar **Ulster** wordt genoemd, zijn er naar schatting ongeveer een kleine tien molens over, het meest nabij de oost- en zuidkust gelegen. En dat op een eiland van 2,5 maal zo groot als Nederland. Voorts treft men natuurlijk vervalten molenrompen aan.

Men moet ook niet vergeten dat Engeland de Ieren eeuwenlang heeft onderdrukt. De afslachting van 675.000 Ieren door Oliver Cromwell in 1648, the Great Famine (hongersnood) in 1840-'50, het platbranden van de stad Cork in 1920, om maar voorbeelden te noemen. Hoe de Ieren zelf tegenwoordig over de Engelsen denken, kan ik opmaken uit het feit dat men daar vrijwel geen auto's van Brits fabrikaat tegenkomt. Behalve in Ulster staan er in Ierland geen Engelse, maar overwegend Amerikaanse verkeersborden! Deze afschuwelijke geschiedenis heeft ervoor gezorgd dat de molens daar zeer langzaam tot ontwikkeling zijn gekomen. Ik ben daar erachter gekomen dat in Ierland naast door water aangedreven molens alleen ronde stenen bovenkruisers bestaan, achtkanten vindt men er niet en misschien zijn er vroeger standaard-

molens geweest. Er is slechts één ronde stenen stellingmolen bekend, die van **Blennerville** in Zuid-Ierland, welke met het op oud-hollandse zeilwieken lijkende gevluht gelukkig nog steeds in vol bedrijf is.

In het plaatsje **Skerries**, op 40 kilometer ten noorden van **Dublin**, ligt een nieuw openlucht-molenmuseum, dat is geopend in 1995, een soort Ierse variant van het bekende Duitse Gifhorn.

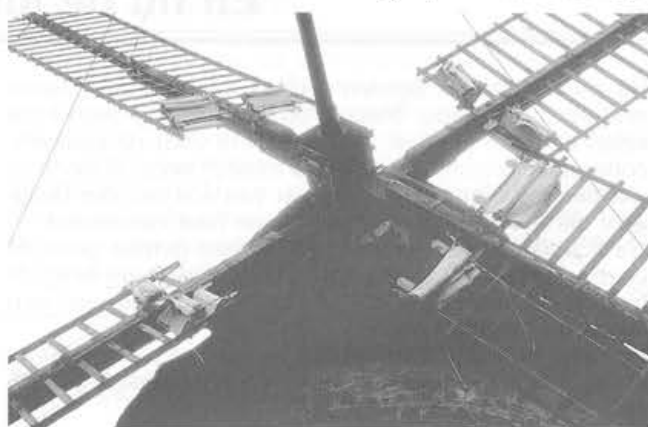
De entree van het molenmuseum bedraagt 5 euro en er vinden uitsluitend rondleidingen met een gids plaats, zodat ik te weinig tijd had om de molens uitvoerig te bekijken en fotograferen.

Het dorp Skerries heeft volgens de gids in het verleden maar liefst twaalf molens gekend. In de verte zag ik een afgeknotte romp staan op de rotsen boven de branding van de Ierse Zee.

Het eerste gebouw is een grote waterradmolen met drie koppels maalstenen, waarvan de looperstenen met een ruwe bovenkant rond het kropgat hoog en langs de buitenomtrek laag zijn, ze lijken dan een beetje op taarten, die net uit de oven zijn gehaald. Het brede bovenslagrad was draaiend te zien. Het molen-interieur oogt authentiek, maar wat mij opvalt is het ontbreken van het lichtwerk van de maalstenen. Zo kunnen ze nooit malen. Hier in Ierland heeft de molenaar, blijkens afbeeldingen aan de wand, een heel andere houding tijdens het scherp: hij zit met de onderbenen omlaag naast de te scherpsteen, met de ellebogen op een zak als kussen. Met het bovenlichaam in verdraaide zithouding werken moet het voor mij een ongemakkelijk gevoel geven. Ik demonstreerde de gids (en ook de andere bezoekers) hoe de maalstenen in ons land gescherpt kunnen worden.

De bilhamers zijn van hetzelfde soort als in Engeland. In dit imposante molengebouw zijn er tevens een tearoom en een souvenirwinkel gevestigd.

De tweede molen is een vrij kleine torenmolen met rieten kap en een dwarsgetuigd gevluht. Net als op de Mediterrane molens is er een lange spriet voor de askop,

Het wiekenkruis van de torenmolen in Skerries met de „opstroopbare” zeilen, wieltjes en staaldraden.

die met tuidraden aan de vier enden verbonden is. De zeilvoering is hier zeer merkwaardig: aan de weerszijden van de roedebalk zijn er twee zeilen die als het ware „als mouwen opstroopbaar” zijn door middel van staaldraden die over wieltjes op de bovenste en onderste heklatten geleid worden. Door aan de draden te trekken kunnen de zeilen omlaag of omhoog in geplooid vorm getrokken worden. Het moet een merkwaardig gezicht zijn als de molen zou draaien met flapperende zeilen die „halfvol zijn vorgelegd”. Als de Arbodiensten dit idee zouden willen overnemen, zien wij die „opstroopzeilen” niet graag aan onze mooie, oerdegelijke Nederlandse molens hangen!

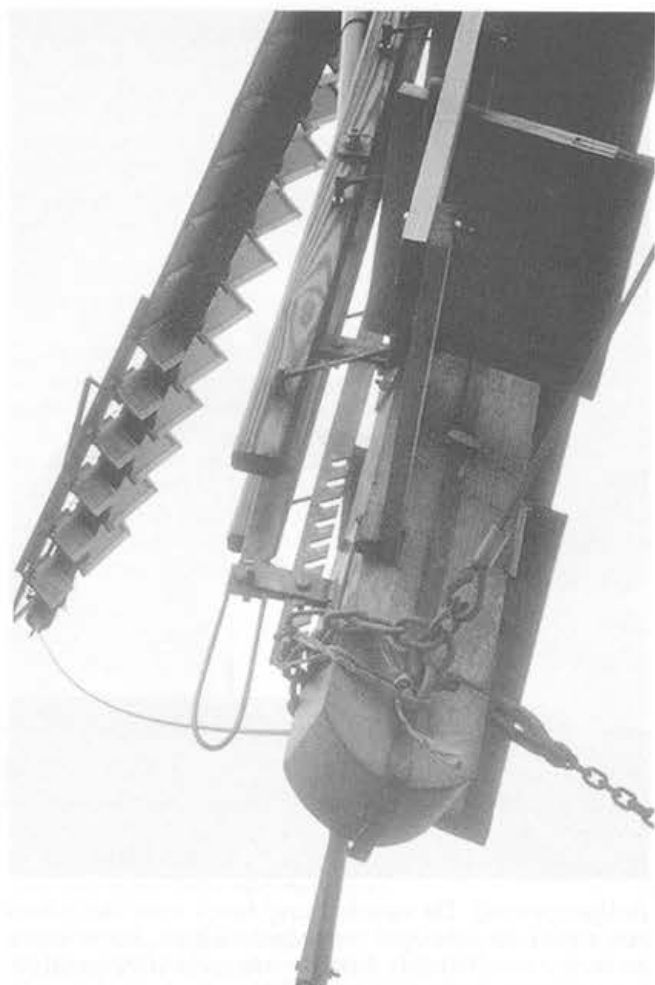

Skerries. Molen met vijf wieken in een soort moderne variant van "spring sails". Zeer lange duwstaart.

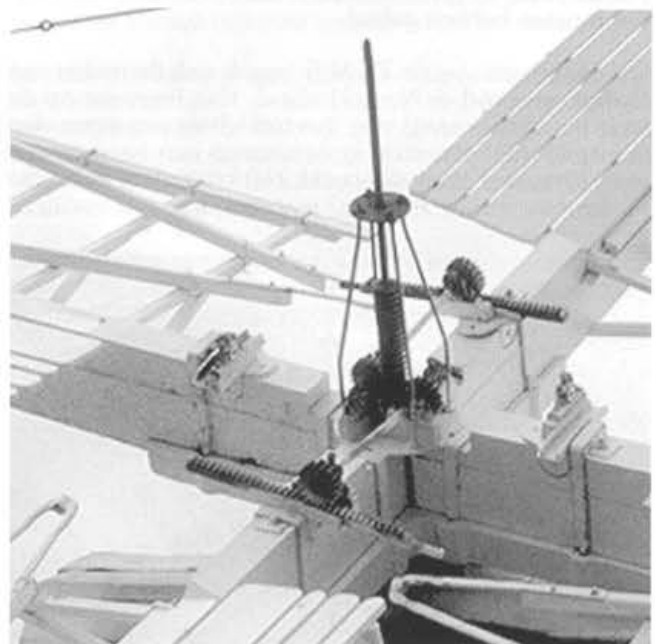
In de torenmolen ligt één koppel maalstenen, rechtstreeks door het bovenwiel aangedreven. Het luiwerk bestaat uit een lier met windas, waarbij het touw met de haak tevens wordt gebruikt om de kap te kruien, omgeleid via een katrol, aan een van de ijzeren krammen in de overring te haken. De dunne Vlaamse vang is helaas voorgoed vastgemaakt en de vangbalk is niet aanwezig. Voor de rest maakt het interieur een goed verzorgde indruk.

De derde molen is een forse, witte windmolen met een koperen kap en vijf wieken. Het wieksysteem is hier vergelijkbaar met de "spring sails" die ik al jaren geleden op de standermolen van **Chillenden** (Kent, Engeland) heb gezien (G.J. Pouw's „Wieksystemen”, pag. 37). De jaloeziekleppen (hier spreek ik niet van zelfwichting) bestaan uit houten raampjes waarover een doek in een warm-rode kleur is bespannen. Inplaats van de bladveren bij de askop zijn er hier schokbrekers op enige afstand van de roedetoppen aanwezig. Er zijn per wiek twee treklatten, nodig voor de beide rijen kleppen links en rechts van de roede. De beide treklatten zijn bij elk end samengekoppeld door een halfcirkelvormige handgreep met een metalen strip, waaruit schuine inkepingen zijn gezaagd. Zoiets als een ketelijzer boven een open haardvuur. Die neemt de plaats in van het palrad met liertje, welke men traditioneel in Chillenden aantreft. Hier in Skerries wordt de stand van de jaloeziekleppen al naar gelang de windsterkte handmatig ingesteld middels de inkepingen van de strip. De schokbrekers verlenen hiervoor de nodige tegendruk. Het gevlucht draait ongeveer twee meter boven de grond, daarom is er maar één deur in de molen, die van binnen niet te bezichtigen is. Er is een zeer lange duwstaart met karrewiel op een stenen rolbaan rondom de molen. Er zijn alleen korte schoren aanwezig.

Skerries. Moderne soort van "spring sails" met handvat, strip met inkepingen en schokbreker (uiterst boven).

Hoewel de molens van dit museum een zeer frisse en verzorgde indruk maken, ben ik voorzichtig van mening

De molen van Ballycopeland (Ulster). Op het eerste gezicht voorzien van "roller reefing", bij nadere beschouwing gaat het om een nieuw en onbekend wieksysteem!

Ballycopeland. De zwichtstang heeft voor de askop een ronde tandheugel met tandwielletjes, korte asjes en rechte tandheugels naar de triangels, die hier afgekoppeld zijn. Foto 15 juni 2002.

dat de nogal moderne wieksystemen absoluut niet authentiek te noemen zijn en dat de oorspronkelijke wieksystemen bij de restauraties waarschijnlijk verloren zijn gegaan. De kleine torenmolen heeft vroeger ongetwijfeld acht zeilen gehad, zoals op bepaalde molens in Frankrijk en de grote vijfwieker zou bladveren met liertjes moeten hebben gehad.

Op de website van de T.I.M.S. zag ik ook de molen van **Ballycopeland** in Noord-Ierland. Klik hiervoor op de Ierse groen-wit-oranje vlag, hoewel Ulster een eigen vlag voert: wit met een rode kruis waarop een hand in een zespuntige ster staat afgebeeld. Het bijzondere is dat die molen het "roller reefing" systeem nog zou bezitten,

Ballycopeland. Duidelijk zijn de dunne latten van het beweegbare frame, twee geleiders op alle heklatten en halve schuine steunlatten zichtbaar.

een vinding van Stephen Hooper en welke volgens het boek „*Wieksystemen*” van G.J. Pouw uitgestorven zou zijn. De typische triangels bij de askop zijn op de foto gemakkelijk herkenbaar. Het hoeft natuurlijk geen betoog dat ik die unieke molen absoluut wou én moest zien! Hij ligt op 27 kilometer ten oosten van **Belfast**, eigenlijk in het gehuchtje Bally-copeland, en deel uitmakend van het dorpje **Millisle**. De ansichtkaarten van deze molen zijn alleen in het postkantoor van **Newcastle** verkrijgbaar, 60 km ten zuiden van Belfast!

Daar aangekomen (wat een prachtige biotoop in een volkomen open landschap!) ben ik een illusie armer geworden: het wieksysteem is nog aanwezig, maar de rolletjes met zeildoek zijn verdwenen! Nog maar enkele jaren geleden was deze molen in vol bedrijf. Ik was vooral benieuwd uit wat voor materiaal de rolbandjes naast de zeildoekjes waren gemaakt. Ik had gehoopt dat die afgenomen onderdelen binnen in de molen te bewonderen zouden zijn, maar het was vandaag 15 juni 2002 en de molen is alleen geopend van 1 juli tot 31 augustus. Twee weken te vroeg dus!

De zwichtstang door de bovenas, hier "striking rod" genoemd, heeft geen spin maar een soort ronde tandheugel, het lijkt op een schroef zonder schuine spoed of op isolatoren van hoogspanningsmasten. Daaraan zitten vier tandwielletjes, met aan de andere einden van de korte asjes ook weer tandwielletjes, die op hun beurt via een

Ondiepe zeeq. Ondanks dat er geen kluften aanwezig zijn, lijkt het aerodynamisch gezien in orde. De kieren tussen de vaste windborden zijn bedoeld ter voorkoming van houtrot.

rechte tandheugel aan de kop van de triangels het hele frame op de wieken in beweging zetten en daarmee de rolletjes open en dicht trekken. Volgens het genoemde boek „*Wieksystemen*” zijn er tweemaal drie geleiders aanwezig voor het frame. In werkelijkheid zijn er ter plaatse van iedere heklat twee geleiders aanwezig. Want het houten frame moet volgens mij met de kromming van de achterzoolmat soepel meegaan en met slechts drie geleiders zou het frame door zijn veerkracht iets van het achterliggende hekwerk naar voren terugwijken met vastklemmen als gevolg. Daarnaast heeft het frame volgens de tekening op pag. 39 hoog opstaande latten, die hier in Ballycopeland dun en plat liggend blijken te zijn. Qua aerodynamiek is het ook zeer goed doordacht van Stephen Hooper! De lange loopplaten van het beweegbare frame zijn niet meer dan ca. 1,5 cm dik in verband met de nodige buigzaamheid. De bezaan- en zwichtstok achter de kap ontbreken, wat mijn nieuwsgierigheid nog groter maakt hoe het zwichtstelsel achter de pen van de as eruit zou zien. De windroos schijnt niet te werken,

want de wind blies vandaag schuin achter op de kap. De voor Engeland zo typerende schuine steunlatten van achter de roeden gaan hier in Ierland en Ulster niet verder dan de halve heklat.

De molen van Ballycopeland is eigendom van de *Heritage*, een soort monumenteninstantie met een kantooradres in Belfast. Ik schreef een brief aan de Heritage en deponeerde deze in de brievenbus van de molen, in de hoop dat iemand die na 1 juli zou vinden. Een tijdje later ontving ik per e-mail antwoord dat in tegenstelling tot wat ik had gedacht, de molen geen "roller reefing"-systeem heeft gehad, maar "folding cloths", eveneens een vinding van Stephen Hooper. Men heeft daarnaast per post een brochure met een fraaie doorsneetekening van de molen gestuurd. De Ballycopelandse molen is tussen 1780 en 1785 gebouwd, wanneer precies weet men niet. Het heeft nog een originele houten gaande werk met twee koppels maalstenen en één pelsteen (!), waarbij het spoorwiel beneden de stenen draait. Net als in Veere en Wetsinge. Merkwaardig genoeg liggen de maalstenen en de pelsteen op de kapzolder: het bovenwiel draait op ruim anderhalf meter boven de steenkuipen! Een zakkenluiswerk staat niet afgebeeld. De indeling lijkt me nogal

onhandig. De ons totaal onbekende "folding cloths" bestaan uit verstijfde zeildoekjes in zigzag-vorm gevouwen en die tussen de beweegbare en vaste heklatten, afhankelijk van de windkracht, als een harmonica geopend en gesloten kunnen worden. Het "roller reefing"-systeem is toch wel uitgestorven! Er is nu iets unieks voor in de plaats gekomen, maar toch.... De spijkergaatjes op de heklatten zijn nu nog zichtbaar. Het is mij nog niet duidelijk of er een risico bestaat dat die doekjes bij harde wind naar achteren bol geblazen kunnen worden. Hoe dit probleem wordt opgelost, blijft een raadsel.

Zo uniek ter wereld is dit wieksysteem, zo jammer is dat de zeer onderhoudsgevoelige "folding cloths" verloren gegaan zijn. Op mijn vraag aan de Heritage of er foto's van de complete wieken bestaan, heb ik tot op heden nog geen reactie gehad. Voor plaatsing in de Gildebrieff hou ik me aanbevolen! Volgens de Heritage wordt met de molen nog wel af en toe gedraaid, zonder de "cloths".... Men moet wel erg zuinig zijn met deze molen als eerbetoon aan Stephen Hooper, als laatste ter wereld.

Martin E. van Doornik,
Westernieland (Gr.).

Kleine berichten

In Memoriam Frans Bos Molenaar van de Bolwerksmolen te Deventer

*De molenaar, hij is uniek
Hij is een zondagskind;
Wat niemand kan, geldt wel voor hem:
Hij leeft echt van de wind*

*De wind uit oost, of uit het noorden,
Uit het westen, 't-is om het even,
Geeft energie, als pure kracht,
Brenge de wieken weer tot leven.*

*Een molen pompt het water op,
Zaagt bomen, maalt het koren;
De wind drijft steeds de wieken aan,
Geeft onzichtbaar hen de sporen.*

*Genieten elke dag, opnieuw,
Als de dag begint te kriecken;
Tot 's-avonds laat, zonsondergang,
Van het draaien, van de wieken.*

*Dankbaar, mogen wij nu zijn
Dat Frans, dit mocht beleven;
Zo heeft hij dus, als molenaar,
van de wind, echt kunnen leven.*

*De wieken staan voor hem, nu stil,
En stil valt ook de wind;
Als eerbetoon, als laatste groet,
Rust zacht... mijn zondagskind....*

Vossy Ordo
6-4-2003

50 jaar Overijsselse molen

Luttenberg, mei 2003

Op 19 november dit jaar zal de stichting "De Overijsselse Molen" haar vijftigste verjaardag vieren. Alle reden om dit samen met U te vieren en onder de

aandacht te brengen van molenminnend Nederland. Mogelijk kunnen wij hiermee ook de interesse opwekken van potentiële begunstigers.

Daarom organiseren wij op:
Vrijdag 21 November 2003, 13:00,
Provinciehuis Zwolle

een symposium met de werktitel "strijden voor molens". Dit symposium zal een serieuze aanzet voor toekomstig (provinciaal) beleid zijn en zal de plaats van de molen in het Nederland van morgen behandelen in de breedste zin van het woord. Niet alleen de molen als monumentaal bouwwerk komt aan de orde maar ook de landschappelijke, economische, toeristische en zeker niet als laatste de sociaal culturele waarde komt aan bod.

Inmiddels is bijna gereed gekomen de jubileum uitgave; een boek met een 'menselijke' verslaglegging, d.w.z.: vermelding van anekdotes gecombineerd met een beschrijving, van de geschiedenis van de "SOM" en van hetgeen de "SOM" heeft bereikt gedurende haar 50 jarig bestaan. Natuurlijk ook een korte blik in de toekomst.

Wij zijn zeer verheugd dat onze Commissaris van de Koningin, mr. B.G.J. Jansen het eerste exemplaar tijdens het symposium in ontvangst wil nemen.

Na afloop houdt de "SOM" receptie en in de ochtend is er gelegenheid om kennis te maken met molens en molenaars in de oliemolen "de Passiebloem" aan de Vondelkade in Zwolle.

Uiteraard ontvangt U te zijner tijd voor deze dag de uitnodiging, maar wij hopen nu reeds op Uw aanwezigheid tijdens de jubileumfestiviteiten van de Stichting "De Overijsselse Molen".

Boekbespreking

De molens van de Zuidhollandse eilanden in oude ansichten
Arie Jan Stasse, hardback in katernen ingelijmd

80 pagina's met vele zwart-witfoto's
 ISBN 90 288 3679 9
 Een uitgave van Europese Bibliotheek
 Verkoopprijs bij de boekhandel: euro 15,95

71 oude ansichtkaarten waarop molens staan afgebeeld, daarom draait het in dit mooi verzorgde boekje dat oblong en net iets groter dan pocketformaat is. Er is naar gestreefd alle molens af te beelden die op 1 januari 1940 aanwezig waren, dat wil zeggen dat molens die na deze datum zijn verdwenen in principe afgebeeld zijn (als men beeldmateriaal kon achterhalen). In het boekje werden enkele, nooit eerder gepubliceerde foto's opgenomen. Hoewel – misschien juist wel doordat – de teksten niet de pretentie van volledigheid hebben, zijn tal van grappige, merkwaardige wetenswaardigheden vermeld. Naar analogie van eerdere uitgaven op dit gebied (Zuid-hollandse, respectievelijk Nederlandse molens in oude ansichten) treft de lezer ook hier interessante en soms anekdotische informatie aan. Belangrijk verschil is de aanzienlijk verbeterde kwaliteit van de afgedrukte foto's (of zijn de oude zo achteruitgegaan?). Waar de oude uitgaven nogal snel uit hun band raken lijkt dit werkje aardig tegen de tand des tijds bestand, dus kun je er lang(er) plezier van hebben. Een erg leuk (en nostalgisch) cadeau om te geven of te ontvangen.

De vereniging 'Molenwerkgroep Oost-Groningen' stelt u in de gelegenheid de volgende molens te bezoeken:

- Zo 6 juli Korenmolen Ganzedijk (Finsterwolde)
- 12 juli Noordstar, Noordbroek en Korenmolen Vriescheloo
- 19 juli De Dellen, Nieuw Scheemda
- 2 augustus De molens in Winschoten
- 9 augustus Noordstar in Noordbroek
- 16 augustus De Liefde in Uithuizen en Niemans molen in Veelerveen
- Zo 17 augustus, 5 juli

- 23 augustus Veldkamps meulen in Bellingwolde
- 30 augustus Onrust in Oude Pekela, Vestingmolen Bourtange
- 6 september De Dellen Nieuw Scheemda, Niemans molen in Veelerveen
- 13 en 14 sept. Nationale monumentendagen
- 20 september Molens in Winschoten, de Korenbloem Vriescheloo
- 27 september Vestingmolen Bourtange
- Zo 28 sept. Korenmolen Ganzedijk (Finsterwolde)
- 4 oktober De molens in Weddermarke en Wedderveer
- 11 oktober De Dellen, Nieuw Scheemda en Veldkampsmeulen Bellingwolde
- 18 oktober De Liefde in Uithuizen
- Zo 19 oktober De Westerse in Nieuw Scheemda
- 25 oktober De molens in Winschoten

Drentse molendag 2003

De gezamenlijke Drentse molenaars houden op zaterdag 23 augustus voor de negentiende keer een Drentse molendag.

Het is de bedoeling dat op deze dag een groot aantal van de inmiddels 38 in onze provincie staande molens draait en geopend is voor het publiek.

Net als in 2001 is in Drenthe ook in 2002 weer een molen bijgekomen.

Het betreft een klein weidemolentje een zogenaamde tjasker.

Dankzij de enthousiaste medewerking van de Drentse molenaars was het aantal deelnemende molens het afgelopen jaar zelfs 31, wederom een record.

Helaas was er het afgelopen jaar net zoals het jaar daarvoor bijna geen wind waardoor er maar een paar molens draaiden.

Bij enkele van de geopende molens worden er ter gelegenheid van de Drentse molens bijzondere activiteiten ontplooid. Hierbij moet gedacht worden aan; (rommel)markten, broodbakdemonstraties, exposities, fietstochten, enz. Meer gegevens over de deelnemende molens met eventuele activiteiten zijn vanaf begin augustus te verkrijgen via het secretariaat van de Drentse Molensstichting. Tel 0592-340480.

Namens de organisatie:
 M.W.Noordhoek.

Haren in de oliemolen

In een oliemolen wordt gebruik gemaakt van haren. Dit zijn de omslagen waarin het oliehoudend materiaal in de laad wordt gebracht. Deze haren werden vroeger gemaakt van paardenhaar en zorgden ervoor dat de olie vlot kon wegvloeien. Door het vele gebruik van deze paardenharen matten zijn ze zo versleten, dat ze niet meer te gebruiken zijn.

Daarom is door de vrijwillige molenaar van de olie-korenmolen 'Woldzigt' te Roderwolde, dhr. Doornbos, bij verschillende oliemolens en/ of olieslagers geïnformeerd over het maken van nieuwe matten. Niemand die daar een antwoord op wist te geven. Dat was de

Hou streekeigenschappen in ere!

Marc Crins Molenzeilen

- ☛ *Nieuwe molenzeilen; diverse mogelijkheden.*
- ☛ *Reparaties van uw oude zeilen.*
- ☛ *Lui-matten*
- ☛ *Bil kussens (in zeildoek)*
- ☛ *Andere aanverwante artikelen*

Vraag vrijblijvend een offerte aan!

paardebloemstraat 28 -- 5953 GV Reuver
 tcl.: (077) 474 80 33 -- fax: (077) 474 80 34
 gsm: (06) 20 94 98 05
www.molenzeylen.com

reden dat werd besloten zelf iets te bedenken. Het materiaal dat daarvoor uiteindelijk gebruikt werd is vele meters sisaltouw. Na vele uren vlechtwerk waren de haren klaar en zijn ze in de leren tassen aangebracht. Na even dag proefdraaien werden de matten goedgekeurd en in het komende seizoen worden ze gebruikt tijdens de demonstratiedagen.

Heeft u belangstelling voor de werkwijze? Neem dan contact op met dhr. Doornbos of kom eens kijken naar een demonstratie olieslaan. Zaterdag 10 mei van 10.00-16.00 uur was de eerste demonstratie, het komend seizoen elke 1e zaterdag van de maand van 13.30 - 17.00 uur.

Met vriendelijke groet
Anneke Doornbos-Notenbomer
Secretaris stichting "Woldzigt" te Roderwolde

Wandelcafé in teken van historische waterradmolen

Het wandelcafé van zondag 23 maart gaat over de geschiedenis en de werking van de 'Witte Molen'. Deze molen stamt uit de dertiende eeuw en ligt naast Bezo-

kerscentrum De Watermolen aan de Zijpendaalseweg in Arnhem. Het is de laatste nog werkende molen van de tien molens die ooit langs de St. Jansbeek stonden. Om 11.00 uur zal de molenaar vertellen, dia's vertonen en vragen beantwoorden over deze historische waterradmolen. Om 12.00 uur begint vervolgens een flinke rondwandeling richting Mariëndaal onder leiding van een gids. De wandeling duurt ongeveer drie uur. Eindpunt is het bezoekerscentrum. Onderweg is het op verschillende plekken mogelijk de bus te pakken, terug naar Bezoekerscentrum De Watermolen. Deelname aan het wandelcafé is gratis.

Het bezoekerscentrum is ter gelegenheid van het Wandelcafé op 23 maart geopend vanaf 10.30 uur.
Zondag 23 maart 2003

Bezoekerscentrum De Watermolen

Openingstijden
Zijpendaalseweg 24a
di. t/m vr.: 10.00 - 17.00 uur
6814 CL Arnhem
zaterdag: 11.00 - 17.00 uur
tel. 026 4450660
zondag: 11.00 - 17.00 uur

Nieuwe duurzame stelling Op molen de Windlust te Nootdorp

Het hout van de stelling van molen de Windlust te Nootdorp in de gemeente Pijnacker-Nootdorp vertoonde al geruime tijd houtrot op diverse plaatsen. En zoals dat met houtrot gaat: elk jaar zie je de aantasting toenemen. Na ingewonnen advies bij de molendeskundige van de Provincie Zuid-Holland en met ruimhartige toestemming van de eigenaar, de heer L. van der Lee uit Delft, werd besloten tot een complete vervanging van de stelling. De 'oude' stelling dateerde van 1978 en had destijds ca. f 16.500 gekost. Een dergelijke operatie moet nu op minstens € 30.000 worden geschat. Een levensduur van nog geen 25 jaar is gezien deze bedragen wel erg mager.

Als oud-directeur van het Centrum Hout (en lid van het bestuur van de stichting die de molen beheert) was ik vanzelfsprekend zeer geïnteresseerd in soort en kwaliteit van de destijds gebruikte materialen en in de mogelijkheid met andere houtsoorten een aanmerkelijk langere levensduur te bereiken.

Eerst iets over de oude stelling

De kolommen, schoren en buitensluitingen bleken te bestaan uit Amerikaans grenen. Op zich een redelijk duurzame houtsoort, maar dan moet het wel van zeer goede kwaliteit zijn. Het toegepaste hout vertoonde echter veel spint en ingesloten hart en voor beide geldt dat er gemakkelijk houtaantasting door schimmels kan optreden. Sommige delen bleken over vrijwel de gehele doorsnede te zijn aangetast. Ook bij diverse verbindingen werd ernstige houtrot aangetroffen. Zie bijgaande foto.

Met de, zwart geverfde, liggers was iets merkwaardigs aan de hand. Van de 48 liggers bleken er 32 te zijn uitgevoerd in eiken en 16 in vuren (!!!). Van de vurenhouten liggers was niet veel meer over, maar ook de eiken liggers waren aan vervanging toe. Voor de goede orde: het molenmakersbedrijf die destijds de stelling heeft aangebracht bestaat niet meer.

De stellingdelen, uitgevoerd in eiken, waren op het oog nog in redelijke staat, maar een nauwkeuriger inspectie

leerde dat alle delen bij de kopse uiteinden in slechte staat waren. Bij de sloop bleek de aantasting zelfs ernstiger dan verwacht.

Het hekwerk tenslotte bleek te zijn gemaakt uit Bilinga, een uit West-Afrika afkomstige houtsoort met een zeer hoge duurzaamheid. Het hekwerk was dan ook nog in staat van nieuw, maar de verbindingen waren zodanig dat hergebruik na de sloop helaas niet mogelijk was. Samenvattend: met uitzondering van het hekwerk bleek de stelling er (veel) slechter aan toe dan we al dachten.

Voor de nieuwe stelling was het uitgangspunt een lange levensduur en dus het gebruik van (zeer) duurzame houtsoorten (duurzaamheidsklasse 1 of 2 volgens de internationaal aanvaarde schaal die loopt van 1 = zeer duurzaam tot 5 = niet duurzaam). In de praktijk betekent dit dat het zal gaan om tropisch hardhout en binnen die categorie is er een ruime keuze. Uit milieuoverwegingen is het gebruik van tropisch hardhout, zoals bekend, niet onomstreden.

Een uitzondering daarop vormt hout dat is voorzien van een FSC-keurmerk, waarbij FSC staat voor Forest Stewardship Council. De kap van dat hout vindt op verantwoorde wijze plaats, waarbij wordt gelet op sociale, economische en ecologische aspecten. Dergelijk hout is nog maar mondjesmaat op de markt, maar genoeg om desnoods alle molens in ons land ermee te restaureren.

Voor de nieuwe stelling is doelbewust gekozen voor hout met het FSC-keurmerk. Een bedrijf dat zich al jaren inspant voor de toepassing van FSC-hout is Houthandel Van den Berg in Nieuwerbrug a/d Rijn. Met dat bedrijf zijn we gekomen tot de volgende keuzes:

Voor de kolommen, de schoren, de buitensluitingen en de liggers:

De Molen Windlust te Nootdorp in volle glorie.

- Angelim vermelho (botanische naam *Dinizia excelsa*)
- voor de stellingdelen: *Sucupira vermelho* (*Andira spp*)
- voor de liggers en het hekwerk: *Louro gamela* (*Nectandra rubra*)

Al het hout is afkomstig uit Brazilië.

Angelim vermelho is een zware, roodbruine houtsoort (vermelho = rood), geschikt voor de zwaarste toepassingen. Vers heeft het een ranzige geur, zoals ook de timmerlieden hebben ervaren; die lucht verdwijnt gelukkig snel. Ondanks de hoge volumieke massa laat Angelim vermelho zich redelijk gemakkelijk bewerken.

Louro gamela heet in de wandeling ook wel 'wane' en ook deze houtsoort verspreidt nat een niet erg aangename geur. Eenmaal droog is ook die lucht verdwenen.

Sucupira vermelho is een houtsoort die de laatste tijd met veel succes wordt toegepast in grote projecten met

met de gekozen houtsoorten, in die zin dat een basiscoating is aangebracht die het 'bloeden' van inhoudstoffen vanuit het hout naar het oppervlak moet voorkomen.

De uitvoering van het vervangen van de stelling was in handen van Aannemingsbedrijf W.A. Waaijer uit Leidschendam. De grote deskundigheid waarmee de twee van zijn timmerlieden de nieuwe stelling hebben gebouwd en het toegepaste duurzame materiaal staan garant voor een stelling die bij goed onderhoud tot in lengte van jaren meegaat. U kunt me er aan houden, een uitspraak die, gezien mijn leeftijd, flinker lijkt dan hij is.

A.van der Velden
bestuurslid van de Stichting
Vrienden van de Windlust te Nootdorp

Teletekst en de vrijwilliger

In de opleiding wordt door vrijwel iedereen aangegeven, dat het weer als erg moeilijk wordt ervaren. Dan lijkt het mij een goed idee om alle, je ter beschikking staande middelen te gebruiken. Naar mijn mening is teletekst één van de meest toegankelijke. Vrijwel iedereen heeft een tv met teletekst en daarop is heel bruikbare informatie over het weer te vinden... Het is mij opgevallen, dat veel molenaars-in-opleiding, die bij mij langs komen hier meestal geen gebruik van maken. Vandaar dit artikel.

Als ikzelf naar de molen ga, heb ik de gewoonte om m'n ontbijt voor de tv zittend op te eten. Ik bekijk altijd de weerpagina's op teletekst. Ik weet dan heel actueel en behoorlijk gedetailleerd wat het weer is en wat het weer in de loop van de dag gaat doen. Nu kan dat natuurlijk niet zo gedetailleerd zijn, dat ik verder niet meer op het weer hoeft te letten. Ik weet wél wat ik kan verwachten, waar ik naar moet kijken, waar ik op moet gaan letten. Ik ben een gewaarschuwd mens geworden en dat is heel wat waard.

Teletekst-pagina 700 is de index voor "weer & verkeer". De eerste interessante pagina is 702: daarop

staat in steekwoorden wat voor weer (regen, zon en temperatuur) er voor de komende uren verwacht wordt en op een aparte sub-pagina staat wat de windrichting en de windkracht en de veranderingen daarin zal zijn. Op pagina 703 staat in telegramstijl een weeroverzicht. Op 704 staan de vooruitzichten voor de komende vijf dagen: de kans op zon, de regenkans, de minimum- en maximumtemperatuur, de windrichting en windkracht.

De pagina's 705 en 706 vind ik zelf minder interessant: daarop staan de weerrapporten van de vorige dag uit Nederland en het buitenland.

Pagina 707 is volgens mij de meest informatieve: het is de pagina met het weerbulletin voor de kleine luchtvaart. Er zijn 6 tot 8 subpagina's en daar staat heel gedetailleerd op hoe het huidige weer is en welke ontwikkelingen er te verwachten zijn. Op 707 wordt veel met codes en afkortingen gewerkt. Het voert te ver om in dit artikel deze allemaal te geven. Voor wie een internetverbinding heeft kan die codes en afkortingen vinden op webstek >707internet.nl

Energiebronnen uit de natuur

Het is tegenwoordig al iets zéér bijzonders als men een stel paarden een ploeg of een wagen ziet trekken. Om meer voorbeelden te vinden van de manieren waarop in vroeger tijd van de spierkracht van het dier gebruik gemaakt werd, moet men al naar een openluchtmuseum gaan. Daar kan men nog voorbeelden zien van o.a. tred- en karmolens voor een hond, olie-, vol-, run- en dorsmolens uitgevoerd als 'rosmolen' voor een paard.

Trekpaard met aardappelpoter

Wij kunnen voor het inschakelen van het dier in het werk van de mens in de geschiedenis teruggaan tot het begin van het Neolithicum (nieuwe steentijd) zo'n zeven tot acht duizend jaar geleden. Men ging toen dieren in gevangenschap houden en fokken.

Een paar duizend jaar later, omstreeks het 4^e Millennium v. Chr., in de bronstijd, begon men ploeg, wagen en wiel te gebruiken, waarbij rund, ezel, muilezel en paard als trekkracht ingeschakeld werden. Later werden zij ook als drijfkracht voor de machinerieën gebruikt ter vervanging

van de eigen menselijke kracht. Wat het paard betreft kunnen we enkele data in dit verband nog wel nader specificeren. Het tamme paard verschijnt voor zover bekend voor het eerst in Azië omstreeks 2800 v. Chr.; paardachtigen waren echter al eerder gedomesticeerd, de ezel omstreeks 3400 v. Chr. in Egypte, de onager, een soort kleine wilde ezel, in het 4^e Millennium v. Chr. in Mesopotanië. De domesticatie van het rund had al eerder plaats, in Azië sedert ca. 6000 v. Chr. De rosmolen ontleent zijn naam aan het ros of paard, maar hij werd ook door andere dieren aangedreven.

Bij de Romeinen, die zulk soort molens hadden voor het malen van koren en het persen van olijven, werden ze zelden (en dan ook nog op een verkeerde manier) door paarden bewogen. Men gebruikte toen n.l. voor paard, ezel en muilnier hetzelfde soort juk als voor runderen, die een geheel andere lichaamsbouw hebben. Het was een type waarbij géén profijt getrokken werd van de schouders en dat het paard, wanneer het goed begon te trekken, praktisch wurgde. Terwijl het bij een juiste wijze van inspannen vijftien maal zoveel moet kunnen trekken als een mens bleef hij nu bij ongeveer een vierde daarvan. Aangezien een paard viermaal zoveel aan voer kost als een mens, leert een eenvoudig rekensommetje dat het even goedkoop uitkomt als je het werk door slaven of krijgsgevangenen liet verrichten hetgeen dan ook geschiedde. Toen tegen het eind van de Romeinse tijd het tekort aan menselijke energiebronnen - slaven en daarmee gelijk gestelde werkkrachten - zich begon te laten gelden, ging men op grotere schaal over tot het toepassen van waterkracht voor het malen van graan. Pas toen West Europa het haam, een op de schouders rustend stijf maar toch niet te hard soort kraag en betere hoefijzers ging gebruiken, begon men werkelijk emulooi te hebben voor paarden in molens. Het haam kwam hier omstreeks 800 voor het eerst voor, in de 10^e en 12^e eeuw werd het algemeen gebruikt. Het werd van de Centraal-Aziatische steppenvolken, die het uit Oost Azië hadden, overgenomen, evenals het hoefijzer dat tegen het eind van de 9^e eeuw verscheen en sedert de tweede helft van de 11^e eeuw zeer verbreid was. In de rosmolens diende men er bovendien nog voor te zorgen, dat de kring die het trekkende paard moest beschrijven, niet te klein was. De tevoren in de rosmolen meestal gebruikte ossen waren voor het in beweging brengen van zulke werktuigen in zoverre ongeschikt dat zij er in het algemeen te weinig "pushing power" voor hadden. Ieder die deze ietwat traag voortjokkende dieren wel eens een ossenkar heeft zien trekken, zal zich dat gemakkelijk kunnen voorstellen. Sinds de 8^e eeuw werden, met het oog op de zware wapenuitrusting van de ridders die ze moesten kunnen torsen, paarden van een sterker type gefokt. Door kruising van deze strijdrossen verkreeg men incidenteel ook krachtige dieren voor tractiedoel-einden. Zulke paarden waren sneller en hadden meer uithoudingsvermogen of te wel Pk's dan runderen.

Van paardenkracht naar waterkracht

De door paard of rund aangedreven rosmolen voor het malen van koren, zoals de Romeinen die gebruikten, was een gemechaniseerde variant van de handmolen. In plaats van door dierlijke kracht kon een korenmolen ook door stromend water en een waterrad in beweging worden gebracht. De vorm van de stenen was dan meer zoals die van de huidige korenmolens. Daarbij werd de looper van onderuit aangedreven zoals nu bij de meeste watermolens nog gebruikelijk is. In de klassieke oudheid kende men twee typen waterraden: de oudste en meest primitieve, de z.g. Griekse

Molenweekend

Noord-Holland-zuid

Zaterdag 11 en zondag 12 oktober 2003

Van 10:00 tot 17:00 uur

De Stichting Molens Zuid Kennemerland komt met het initiatief een molenweekend te organiseren in het zuidelijk deel van Noord-Holland.

Tijdens het weekend zullen diverse molens in en rond Amsterdam en Haarlem hun deuren openen voor molenaars, molen-liefhebbers en andere belangstellenden.

Wij hopen dat velen van u onze kant op zullen komen en wij zullen u dan ook met veel plezier ontvangen!!!

Meer informatie op: www.smzk.web.ms

waterradmolen, ook wel "Noorse" genoemd, omdat hij tot in recente tijd in Scandinavië gebruikt werd. Daarbij was het waterrad direct onder de stenen en wel in horizontale stand aangebracht, zodat het met zijn vertikaal staande as door een gat 'steenbus' in de onderste steen 'ligger' onmiddellijk de bovensteen 'loper' aan het draaien bracht. Het tweede was de z.g. waterradmolen van Vitruvius, die kort voor het begin van onze jaartelling werd uitgevonden. Bij de Vitruviaanse molen stond het waterrad vertikaal en was er dus kantelwerk nodig (haakse overbrenging bestaande uit twee kamwielen) om de beweging van de nu horizontaal liggende wentelas 'wateras' van het waterrad op de verticale spil van de looper 'steenspil' over te brengen. Een van de voordelen hiervan was dat men het aantal omwentelingen van de looper kon opvoeren door kamwielen van verschillend formaat te nemen. Dit type van waterradmolen bleef ook in de Middeleeuwen in gebruik, met dit verschil dat men i.p.v. het water onder tegen het rad aan te laten stromen (onderslagmolen) met een goot over het rad heen leidde: de bovenslagmolen. Zodoende werd meer profijt getrokken van de kracht van het water. Daarbij werd ook zijn eigen gewicht aan de snelheid van de stroom toegevoegd. Het traditionele onderslagrad had een rendement van niet meer dan 20%, de toepassing van het bovenslagrad gaf een enorme verbetering tot zelfs meer dan 60%.

Om een goede maalwerking te verkrijgen moeten de stenen met een middellijn van 1.00 of 1.10 m ongeveer 100 omwentelingen/min maken. Bij een normale maal-

capaciteit van 200 kg per uur, afhankelijk van de soort graan en de meelfijnheid is hiervoor een vermogen nodig variërend tussen de 6 en 10 Pk. De maalcapaciteit voor het malen van voergraan, welke veel grover is, het z.g. "boerengemaal", lag bij hetzelfde vermogen een factor drie tot vier hoger.

In het begin van de 19^e eeuw werd onder invloed van de industriële revolutie onderzoek gedaan, dat leidde tot de ontwikkeling en verbetering van de toenmalige waterraderen in de industrie. De Fransman Poncelet ontwierp een ijzeren onderslag waterrad waarbij het water vrijwel zonder botsing tegen de gebogen schoepen omhoog stroomde. Hiermee kon een rendement bereikt worden van 65 tot 70%. De Fransman Sagebien ontwikkelde zelfs een onderslagrad voor grote middellijnen met zeer veel schoepen, dat bijzonder geschikt was voor grote hoeveelheden water en het ontwikkelen van grote vermogens tot ongeveer 50 Pk. Het water trad in een dikke brede straal zeer langzaam in het waterrad, zodat botsingsverliezen bijna geheel werden vermeden. Het verval werd uitsluitend als drukverval gebruikt. Het rendement van een dergelijk rad was hoog: zo'n 85 tot 90%.

Meer weten? Breng eens een bezoek aan de Bovenste Plasmolen, geopend van april tot oktober elke tweede zaterdag van de maand van 10.30uur tot 16.00 uur.

Peter Pouwels
Vrijwillig watermolenaar in opleiding,
Bovenste Plasmolen.

Voorjaarsexcursie Afdeling Gelderland

Op zaterdag 29 maart 2003 stond voor de afdeling Gelderland weer de voorjaarsexcursie op het programma.

Foto 1.

Foto 2.

Een excursie die ons dit keer door het land van Bartje oftewel Drenthe voerde. Vanaf half negen verzamelden de belangstellenden zich in Hotel-Café-Restaurant Waanders te Staphorst. Hier genoot men van een kopje koffie alvorens om half tien met 42 leden in opleiding, geslaagden en aanhang op pad te gaan. Om er zeker van te zijn dat niemand de weg kwijt zou raken, ontving men een routebeschrijving met daarin tevens een beknopte geschiedenis en constructiegegevens van de diverse molens.

Voor de eerste molen hoefden we maar een kwartiertje te rijden, want deze was te vinden in het plaatsje Nijeveen net boven Meppel. Stellingkorenmolens "De Sterrenberg" (foto 1), van oorsprong

Foto 3.

afkomstig uit het Duitse Weener (Ost-Friesland), is een voor Nederland unieke molen. Als technische bijzonderheid heeft deze molen namelijk naast de zelfzwiching ook zijn voor Ost-Friesland kenmerkende zelfkruiging d.m.v. een windroos op de kap behouden. Dit wil zeggen dat de kap met daaraan het wiekenkruis automatisch op de wind wordt gehouden. De molen is compleet voor het maalbedrijf ingericht met o.a. een buil. De voor consumptie bestemde producten, zoals volkorenmeel, tarwebloem, zemelen, tarwegries en pannenkoekenmeel, worden in de molenwinkel verkocht en deze werden ook afgenomen. Om de kenmerkende zaken en eigenaardigheden van deze molen te leren kennen was er een vragenlijst opgesteld. Molenaar G. Lutke en zijn leerlingen hielpen de deelnemers met het beantwoorden van de vragen, zoals: waarom heeft men bij de molen op de maalzolder een bandvang? Deze bandvang was onderdeel van het, op deze zolder voorkomende, afschietwerk (foto 2).

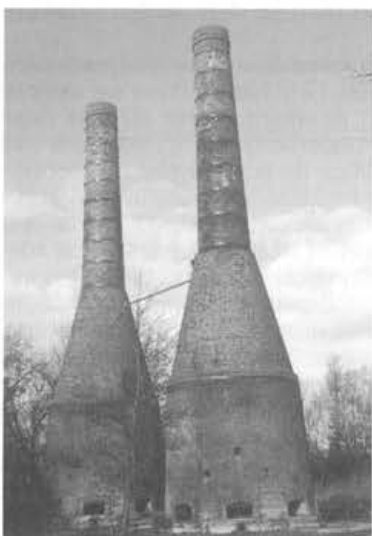

Foto 4.

Na drie kwartier gingen we op pad naar ons volgende reisdoel en daarvoor reden we naar het plaatsje Diever. Hier werden we door molenaar M. Noordhoek en z'n leerlingen met koffie welkom geheten op stellingkorenmolen "De Vlijt" (foto 3). Deze houten achtkant, gedekt met riet, op stenen onderbouw werd gebouwd in 1882 door molenmaker Ritzen uit Diever als opvolger van een grondzeiler, die afgebrand was. De molen is voorzien van een

Foto 5.

wiekverbetering volgens het systeem Fauel oftewel een fokwiek. Iets wat het mogelijk maakt voor deze molen om gemakkelijk aan te lopen bij weinig wind. Buiten een koppel maalstenen was er een roggebreker te vinden welke zowel op windkracht als water aangedreven kon worden. Hergebruik van molenonderdelen kon men in deze molen ook zien, want naast oude houten roeden die gebruikt werden als vloerbalken, was ook een oude vijzelbalk (onderdeel van de vijzel die in vroeger tijden door deze molen aangedreven werd) tot vloerbalk bewerkt.

Foto 6.

Op het vervolg van onze route kwamen we te Dieverbrug nog langs een tweetal kalkovens (foto 4) welke langs de Drentsche Hoofdvaart als een schelpkalkbrandrij hun dienst bewezen hebben. In de ovens werden de schelpen gebrand tot ongebluste kalk. De vestigingsplaats van deze ovens was indertijd zo gekozen, vanwege de nabijheid van turf als brandstof, en de Drentse Hoofdvaart als transportroute.

Ondertussen was de maag van menig deelnemer al gaan knorren, want men was per slot van rekening al vroeg van huis gegaan om op tijd in Staphorst aanwezig te zijn. Om dit te verhelpen werd gestopt bij hotel-restaurant Van der Valk te Assen, waar de tafels al netjes gedekt stonden, zodat we snel aan ons natje en droogje geholpen konden worden.

Na de lunch vertrokken we weer iets noordelijker naar het plaatsje Zeijen. Hier stopten we bij een van de paaltjaskers (foto 5), die door een aantal van de bewoners uit dit dorpje in ere gehouden worden. Paaltjaskers werden vroeger in Drenthe gebruikt om in de zomermaanden veentjes droog te houden, zodat er turf kon worden gestoken. 's Winters werden ze binnengehaald, wat nu ook weer met dit molentje gebeurt (bij het uitzetten van de excursie was hij nog opgeslagen in zijn winterstalling). Deze tjasker heeft tot 1940 in Annen gestaan en is in de jaren 80 van de 20ste eeuw in een boerenschuur in Rolde ontdekt. De molen is toen onder handen genomen door deelnemers aan het project "Mensen zonder betaald werk", een onderdeel van de Stichting Cultureel Werk Vries.

Na de restauratie is de molen hier in 1983 geplaatst. Hij is het eigendom van de Molenstichting Drenthe.

Vanuit Zeijen bracht de routebeschrijving ons naar Norg, waar we op bezoek gingen bij een tweetal molens. De eerste die we bezochten was de Noordenveld (foto 6) een molen uit 1878 die niet alleen gefunctioneerd heeft als korenmolen, maar ook als tweede woning. Ook hier

Foto 7.

Foto 8.

hadden we weer te maken met een houten achtkant, gedekt met riet, op stenen onderbouw, waarbij ook de in deze streken veel toegepaste kraaienpoten (onderdeel van de stelling) teruggevonden werden. In de molen was o.a. een schitterende reguleur (foto 7) te zien, maar ook één van de weinige overgebleven bilmachines, welke zelfs compleet was met de beschrijving en samen met wat foto's en tekeningen op een paneel gepresenteerd werd. Dat niet alleen houten delen van een molen hergebruikt worden in molens was te zien in het feit dat hier een looper een wat rustiger bestaan had gekregen en nu als ligger door het leven ging. In de onderbouw van de molen stond nog een stuk van het oude zelfzwichtsysteem wat vroeger op de roeden gemonteerd heeft gezeten. Nu is het gevlucht voorzien van het Oud-Hollands wieksysteem, maar aan de doorboorde bovenas (fabr. Koning) was deze oudere toepassing nog terug te vinden. Ook zaken als de lange spruit als busbalk en het voeghouten kruierwerk kon men op deze molen bekijken.

Zo ongeveer om de hoek stond de tweede Norgse molen en wel "De Hoop" (foto 8). Ook hier hadden we weer te maken met een houten achtkant, maar nu was deze geplaatst op een houten onderbouw en het achtkant was nu gedekt met dakleer. Maar dit is zeker niet de grootste bijzonderheid van deze in 1857 gebouwde molen. In 1935 werd één roede voorzien van het z.g.n. Bilau-systeem, die in 1937 brak. Kort daarna werden beide roeden van hetzelfde systeem voorzien. Dit uit een stroomlijneus en klep opgebouwde systeem wordt in Nederland momenteel alleen op deze molen toegepast. Op het moment van ons bezoek waren de Bilau-neuzen van de buitenroede bij de molenmaker om gerestaureerd te worden. Hierdoor kon men nu wel goed zien dat ook bij dit wieksysteem roestvorming op kan treden aan de roeden, maar dat dit niet gezien kan worden doordat een en ander onder de neus verstopt zit (zaken waarmee men ook bij het Dekker wieksysteem te maken heeft). Verder was men hier volop doende met het bedrijfsvaardig opstellen van apparatuur voor

Foto 9.

graanreiniging, mengketel en elevator. Door de zolderindeling kon men nog een tweede oude functie van deze molen terugvinden en wel die van pelmolen (op één van de zolders loopt men namelijk op de vloer die vroeger onder de pelstenen gelegen heeft).

De finale van de dag was in Roderwolde waar we op bezoek gingen bij het schitterende molencomplex Woldzigt (foto 9). Hier heeft men te maken met een houten achtkant, gedekt met riet, op stenen onderbouw met aangebouwde schuren. Het complex herbergt een oliemolen en een korenmolen, bestaande uit een koppel kantstenen, oliewerk met voor-, naslag en stampers, respectievelijk twee koppels maalstenen. Molenaar J. Doombos vertelde ons in geuren en kleuren hoe de oliemolen funktioneerde.

De koren- en oliemolen Woldzigt is in 1852 gebouwd en is, in tegenstelling tot oliemolens in de Zaanstreek, uitgevoerd als gecombineerd bedrijf. Het olieslaan was campagnewerk van september tot mei. In mei gaan de koeien weer in de wei en was er geen afzet meer voor lijnkoeken. Het korenmalen ging het hele jaar door. Vroeger werden hoofdzakelijk lijnzaad (van de vlasplant) en kool- en raapzaad verwerkt. Lijnzaad leverde lijnolie, voor het schildersbedrijf, en lijnkoeken voor het vee, terwijl kool- en raapzaad respectievelijk voor consumptie en lampolie werden gebruikt. Voor ons is het nu zelfs duidelijk waarom de haar (foto 10), die men nodig heeft bij het olie slaan, gemaakt wordt van de staartharen van een hengst en niet die van een merrie. Ik zal de oplossing hier niet geven, want daarvoor gaan jullie maar

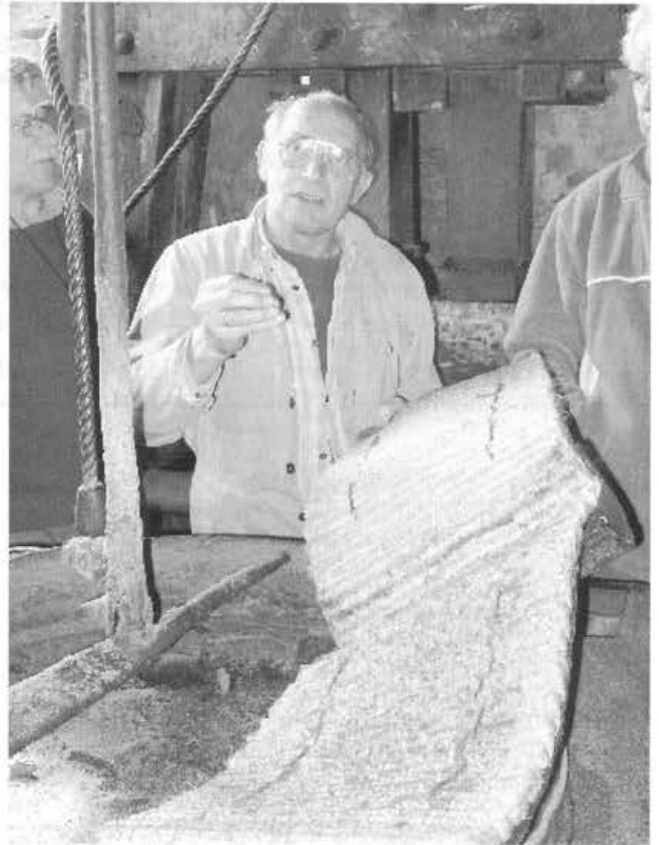

Foto 10.

eens op bezoek bij dit complex. Mooi was hier ook het gaande werk, want om plaats te maken voor de maal-koppels van de korenmolen heeft men als het ware de koningsspil afgetakt door twee extra overbrengingen erin te brengen.

Verder was in één van de zijvleugels het Nederlands Graanmuseum te vinden, waarin allerlei zaken zijn ondergebracht, die betrekking hebben op de teelt van granen en oliehoudende zaden, zowel in vroegere tijden als tegenwoordig.

Met dit bezoek werd de excursie afgesloten en kon men na een leerzame en zonnige dag weer huiswaarts keren om later nog eens aan de hand van de vele gemaakte foto's een en ander opnieuw te beleven.

Petro van Doorne

Eén "S" of twee "S", en ?

Op gezette tijden krijgt de redactie een opmerking dat we het woord koningsspil verkeerd schrijven. Het woord zou geschreven dienen te worden met slechts één "S"! De redenatie er achter is, dat onze koningsspil niet het eigendom is van de koning !!!

Dat laatste zijn we het beslist mee eens, maar de toevoeging aan het woord van een tweede "S" heeft dan ook niets met welke koning ook te maken. Deze "S" is de z.g. koppel "S" die twee op zich zelf staande woorden koppelt tot één woord.

De bron van deze misvatting is ons inmiddels bekend en we moeten helaas vaststellen dat deze bron er verschrikkelijk naast zit of zat want wellicht is daar ook inmiddels de Dikke Van Dale ge-raadpleegd.

Om nu eens een scala van dergelijke woorden te tonen, hierbij een lijstje van woorden die eveneens een koppel "S" hebben gekregen t.b.v. de vergemakkelijking van de uitspraak :

Koningsadelaar, -adder, -arend, -balk, -brood, -kaars, -krakeling, -kruid, -paal, -pinguïn, -psalm, -slang, -spil, -schutter, -stijl, -stuk, -tijger, -toorts, -vogel, -water.

Al deze woorden hebben niets met de koning te maken maar hebben wel de "S" achter het begin woord n.l. koning-.

Wij hopen, dat hiermede de Nederlandse taal weer wat dichters bij de molenaars is gebracht.

Maart 2002 heeft De Hollandsche Molen alle moleneigenaren geïnformeerd over de aanpak van het onderwerp "Arbo en Molens". Deze nieuwsbrief was ook via de internetsites van De Hollandsche Molen en het Gilde van Vrijwillige Molenaars te lezen. Door middel van dit artikel willen wij u graag informeren over de voortgang van het project. Met wij wordt hier de Projectgroep Arbo en Molens bedoeld, welke bestaat uit vertegenwoordigers van de vereniging, het Gilde, het Ambachtelijk Korenmolenaarsgilde en Stichting De Schiedamse Molens.

Algemeen

In de vorige nieuwsbrief hebben wij geschetst wat aandacht voor arbo betekent en hoe het arbo-beleid georganiseerd moet worden. In principe is de eigenaar of beheerder van een molen verantwoordelijk voor de veiligheid en gezondheid van molenaar(s), vrijwilligers en bezoekers. Deze zorgplicht is het uitgangspunt voor de Arbo-wet en verplicht gesteld. Los van deze wettelijke verplichting is het natuurlijk ook in het belang van de vrijwillige molenaars dat er veilig gewerkt wordt op molens en geen tot zo min mogelijk ongevallen gebeuren. Molens zijn open werktuigen en een ongeluk zit in een klein hoekje.

De Risico-Inventarisatie & Evaluatie

Centraal in de aanpak van arbeidsomstandigheden staat de "Risico-Inventarisatie & Evaluatie" (RI&E), vergezeld van het "Plan van Aanpak". Volgens de Arbo-wet is de eigenaar of beheerder verplicht een dergelijk stuk op te stellen. Is dit niet gemaakt c.q. aanwezig op de molen, dan kan men van de Arbeidsinspectie een boete krijgen, die minstens € 1.000,- bedraagt en al gauw kan oplopen tot € 2.500,-. De Inspectie heeft overigens het molenveld de tijd gegeven om een en ander te regelen. Een RI&E is niets meer maar ook niets minder dan een lijst van risico's die degenen die op de molen werken of de molen bezoeken, kunnen lopen. In het bijbehorende plan van aanpak moet worden aangegeven welke manco's zijn geconstateerd en wanneer die verholpen worden.

De Branche RI&E voor molens

In Groningen is de afgelopen jaren hard gewerkt aan een gestructureerde aanpak van het arbobeleid en de Projectgroep Arbo en Molens heeft van deze ervaringen dankbaar gebruik gemaakt. Vorig jaar heeft de Projectgroep opdracht verleend aan Arbo Unie Groningen (een gecertificeerde arbodienst) om een model RI&E te ontwikkelen, welke toepasbaar is voor alle molens in Nederland. In principe moet dit model door eigenaar en molenaar zelf gebruikt kunnen worden om een verantwoorde inventarisatie te doen en een goed plan van aanpak op te stellen. Dit model is inmiddels grotendeels gereed en bevat de volgende onderdelen:

1. een inleiding met verklarende woordenlijst, antwoord op veel voorkomende Arbovragen en een stappenplan, waarmee de inventarisatie kan worden uitgevoerd.
2. de algemene Risico-Inventarisatie, met aandacht voor de organisatie van arbozaken, bijzondere groepen vrijwilligers, voorbereiding op noodsituaties, algemene voorzieningen in de molen, publiek en rondleidingen, etc.
3. de specifieke inventarisatie, met aandacht voor de draaiende delen in een molen, het gevlucht, werken in de kap, kruien, werkzaamheden op hoogte en valgevaar, etc.
4. aandachtspunten per bouwwijze: stellingmolen,

grondzeiler en beltmolen, watergedreven molen.
5. aandachtspunten per functie: poldermolen, korenmolens, houtzaagmolen, oliemolen, pelmolen.
Vervolgens wordt aangegeven hoe vanuit de RI&E een plan van aanpak kan worden opgesteld. In de bijlagen treft men tenslotte nog allerlei aanvullende informatie en voorbeelden aan.

Het model RI&E is vervat in een multimap, waarbij de lezer op de rechterpagina de vragen aantreft die ingevuld moeten worden. Op de linkerpagina staat een toelichting per vraag. Wij dringen er bij de eigenaren en molenorganisaties dringend op aan dat zij samen met de molenaar de vragenlijsten invullen en het plan van aanpak maken.

Het model RI&E voor molens is in september klaar en kan dan besteld worden. Dit dient in principe door de eigenaar te gebeuren. Verder.....

Wie voert de RI&E uit en maakt het plan van aanpak

Het model is zo opgezet dat eigenaar en molenaar in principe zelf de RI&E kunnen uitvoeren en tot een plan van aanpak kunnen komen. Uiteraard is de kwaliteit dan in het algemeen lager dan in het geval van uitvoering door een deskundige. Om die reden hebben wij een aanpak door specifieke arbodeskundigen bekeken en de volgende mogelijkheden gevonden:

1. er worden een of meer vrijwilligers door de Arbo Unie opgeleid tot deskundige. Deze mensen kunnen dan een RI&E opstellen, een plan van aanpak maken en toezien op realisering. In feite is dit het model dat in Groningen is gehanteerd. Desgewenst kunnen de op deze basis opgestelde RI&E's ook gecertificeerd worden door de Arbo Unie. Vooral bij stichtingen met meerdere molens, is dit een reële optie. Maar wellicht kan dit ook door molenaars onderling en eventueel in samenspraak met de betreffende afdeling gerealiseerd worden.
De Hollandsche Molen zal deze aanpak onder de aandacht brengen van de provinciale en grote molenorganisaties. De vereniging gaat zelf geen systeem van opgeleide vrijwilligers opzetten; wij laten dat over aan genoemde molenorganisaties c.q. aan de vrijwillige molenaars zelf.
2. de moleneigenaar laat de RI&E en het plan van aanpak opstellen door de Monumentenwacht. Verschillende provinciale monumentenwachten zijn voornemens deze dienst aan te bieden. Zij moeten immers voor hun eigen wachters al aandacht besteden aan arbeidsomstandigheden en kunnen die voor de molenaar, vrijwilliger en bezoeker meenemen.
3. de eigenaar geeft het model aan een Arbo-dienst en laat deze de RI&E en plan van aanpak uitvoeren. Wij adviseren in dit geval gebruik te maken van de diensten van de Arbo Unie, aangezien deze arbodienst al veel ervaring heeft op het gebied van arbo en molens. Over deze opties voeren wij nog overleg met betrokkenen.

4. Voorlichting

Teneinde de implementatie van het model zo goed mogelijk te laten verlopen, worden in de maand september regionale informatiebijeenkomsten gehouden. De moleneigenaren en -stichtingen ontvangen hiervoor t.z.t. een uitnodiging met de mogelijkheid zich op te geven. Op deze bijeenkomsten kan eveneens het bestelde materiaal meegenomen worden. In andere gevallen wordt het nagestuurd.

Wij hebben de eigenaren en organisaties

gevraagd hun molenaar(s) c.q. vrijwilliger(s) op de hoogte te brengen van de informatiebijeenkomsten. Deze nieuwsbrief is te bekijken via de websites van De Hollandsche Molen en het Gilde van Vrijwillige Molenaars. Wij zullen de data van de informatiebijeenkomsten ook op deze sites vermelden. Verder komt er op de website van De Hollandsche Molen een speciale informatiepagina over arbo en

molens. Door het inloggen met het registratienummer van de map van uw molen, kunt u toegang krijgen tot specifieke informatie. U kunt dan ook gebruik maken van de mogelijkheid vragen te stellen aan onze arbo-deskundigen. De eigenaar blijft overigens verplicht de RI&E en het plan van aanpak in schriftelijke versie op uw molen(s) te hebben.

Beleidsvoornemen van Het Gilde van Vrijwillige Molenaars 2003 – 2005

1. Introductie

Een nieuw bestuur vraagt natuurlijk om een presentatie van de bestuursleden en op welk gebied zij zich gaan inzetten voor de vereniging. Het is op de jaarvergadering al gezegd dat we als Gilde een tweetal grote uitdagingen hebben. Ten eerste het groeiende ledenaantal en dus ook het aantal leden in opleiding en ten tweede een steeds groter wordende 'bemoeienis' van buitenaf, door mensen, die zich vanuit hun werk en helaas niet vanuit hun expertise met de molens en hun molenaars bezig moeten houden. Hierbij valt te denken aan de provincie (streekplan / provinciaal omgevingsplan) en de gemeenten (bestemmingsplannen), de keuringsdienst van waren (hygiëncode) en de arbeidsinspectie (ARBO).

Wij zullen hier een passend antwoord op moeten vinden, willen wij er zeker van zijn dat onze molens in de toekomst zullen blijven draaien en het molenaarsvak niet alsnog uitsterft.

A. Bestuurssamenstelling en taakverdeling

Op de jaarvergadering in Arnhem zijn de volgende mensen gekozen in het bestuur van Het Gilde van Vrijwillige Molenaars en onderling is besloten tot de volgende taakverdeling:

functie	Bijgestaan door en Verantwoordelijk voor
<u>Voorzitter, PR (ad interim)</u> Hein Steinz	Redactie Gildebrief (ai) Website (ai)
<u>Secretaris, Examens</u> Mark Dwarswaard	Examencoördinator Bliksemafleidercontrole
<u>Penningmeester, Voorraadbeheer</u> Wouter de Wekker	Ledenadministratie Verzekeringen Verzendingen Kascommissie Reserve kascommissie
<u>Opleidingcoördinator</u> Petro van Doorne	Werkgroep opleidingen Werkgroep watermolen opl.Lesstofcommissie Lesstofcontrolecommissie
<u>Afdelingscoördinator, Molendag, Jeugd</u> Andreas de Vos	
<u>Biotoopzaken</u> Joyce Beneker biotoop (bestuurszaken ARBO en HACCP) John Houben	

En natuurlijk alle afdelingsbesturen, instructeurs, biotoopwachters en de examencommissie van De Hollandsche Molen.

B Afdelingen

Het Gilde is groot gegroeid, bijna 2000 leden waarvan zo'n 700 in opleiding. Het wij gevoel in deze grote groep met landelijke spreiding is moeilijk vast te houden. We zullen dan ook, en alle afdelingen voorzien hierin gelukkig al, de band tussen de molenaars in ieder geval op regionaal niveau moeten waarborgen. Geen enkel lid mag zich alleen voelen op de molen. Hij of zij moet weten waar je terecht kan als je vragen hebt of gewoon ervaringen wil uitwisselen.

De eerste verantwoording voor het afdelingsbestuur ligt natuurlijk bij de opleiding. Zij zorgt voor instructeurs, opleidingsmolens, eventueel theorieavonden, molenexcursies en een toelatingsexamen. Het bestuur is van mening dat de verantwoording van de afdelingen verder mag gaan en dat ze er voor zorg kunnen dragen dat er binnen de regio een hechte groep van molenaars ontstaat. De mogelijkheden hiervoor zijn twee jaar geleden al verruimd door de financiering van de afdelingen te herzien. Nu krijgen de afdelingen naar rato van het ledental in het begin van het jaar hun geld, zoals dit is vastgesteld door de ledenvergadering, en kunnen dit naar eigen inzicht besteden. Pas achteraf dient verantwoording afgelegd te worden aan het bestuur en daarmee aan de jaarvergadering.

In de afdeling ligt ook de basis voor de discussie over een aantal zaken binnen de het Gilde. Hier kunnen ideeën ontstaan, bruikbaar voor de hele vereniging. Het moet echter niet zo zijn, en het bestuur zal hier voor waken, dat er regionale Gilden ontstaan. Samen zijn we sterk!

1. Opleiding

Opleiding is de hoofdverantwoordelijkheid van Het Gilde van Vrijwillige Molenaars. Dat hier dan ook discussie over is, is duidelijk en wenselijk. Deze discussie moet zich echter wel daar afspelen waar we deze in onze vereniging hebben gedacht en niet voortwoekerend als een oncontroleerbare veenbrand (dank Theun voor deze mooie vergelijking) binnen de club.

2 Opleidingsraad

Besluiten aangaande de opleiding worden genomen in de vergadering van de Opleidingsraad (Gildebestuur, afdelingsbesturen en examencommissie van DHM), tenzij de besluiten gevolg hebben voor de statuten of huishoudelijk reglement, dan beslist de ledenvergadering. Het mag duidelijk zijn dat binnen de opleidingsraad de uiteindelijke discussie plaatsvindt. De opleidingsraad komt bijeen op de contactdag.

2 Besluitvorming

De besluitvorming binnen de opleidingsraad ligt vast binnen het huishoudelijk reglement en gaat bij meerderheid van stemmen. Besluiten van invloed op statuten en huishoudelijk reglement worden meegegeven aan het bestuur voor de ledenvergadering.

3 Werkgroep

De discussie in de opleidingsraad wordt voorbereid door de werkgroep opleidingen. Mogelijk blijft altijd dat vanuit de afdelingen in de opleidingsraad voorstellen gedaan worden. Het is dan ook zaak voor de afdelingsbesturen, voordat ze hun standpunt bepalen tijdens bijvoorbeeld contactavonden bij hun leden na te gaan wat hun mening is.

4 Examens

Het bestuur blijft sterk voorstander van één landelijk examen.

5 Examenen, Examenopzet

De examenen worden in samenwerking met DHM vastgesteld. Dit geldt ook voor de opzet. Veranderingen binnen wat nu gebruikelijk en van toepassing is ligt in eerste instantie ook bij de opleidingsraad en kan ook binnen de werkgroep voorbereid worden.

Met betrekking tot de examenen wil het bestuur onderzoeken of het mogelijk is hier meer regionale aspecten in onder te brengen. Mogelijk leent ook de opzet van de examens voor een meer regionale aanpak. In overleg met DHM zullen deze twee onderwerpen worden bekeken en te zijner tijd worden voorgelegd aan de opleidingsraad.

6 Toelatingsexamens

Het bestuur onderschrijft nogmaals het belang van de toelatingsexamens. Een goede kans om inzicht te krijgen in de vaardigheid van de kandidaat voordat deze op examen verschijnt. Een goede kans om de kandidaat vertrouwd te laten worden met de sfeer (allemaal vrijwillig, maar o zo belangrijk) op het examen. En als laatste een mogelijkheid voor de instructeurs om te controleren of hun opleiding nog wel aansluit op de wijze van examineren.

7 Biotoop

Naast opleidingen als hoofdverantwoordelijkheid is de biotoopproblematiek minstens net zo belangrijk. Wij hebben in het verleden wel eens een vergelijk gemaakt met de branddriehoek (warmte, brandstof, zuurstof, als voorwaarden voor vuur). In de molenzijnswijze werd dit: molen, molenaar en biotoop.

Nu is men bij de brandweer overgegaan tot een brandvijfhoek en moeten wij misschien wel over naar een molenachtkant: molen, molenaar, biotoop, economische functie, historische functie, toeristische functie, landschapelement, sociaal cultureel belang

Het bestuur is van plan de biotoopproblematiek op twee fronten aan te pakken.

- Biotoopverantwoordelijkheid bij de molen,
- Biotoopverantwoordelijkheid bij de wetgever.

a. Biotoopverantwoordelijkheid bij de molen.
b. De huidige aanpak en opzet moet veranderen. Waarom, omdat:

- Verdwijnen meldplicht staatscourant, melding naar biotoopwachters.
- Verminderen mogelijkheden / activiteiten DHM.
- Verandering artikel 19WRO procedures (starten zonder voorbereidingsbesluit).

c. Wat is de huidige aanpak?

- Publicatie besluiten door Gemeenten in de staatscourant c.q. Plaatselijke bladen.
- Verzamelen en selecteren van deze informatie door biotoopwachter en wijlen Evert Smit.
- Verzending van ter plaatse actuele meldingen aan

biotoopwachter.

- Evaluatie melding biotoopwachter.
- Terugmelding lokale stichting, Provinciale (Regionale) Stichting of DHM of beide of allen.
- Procedure start lokale stichting, Provinciale (Regionale) Stichting en / of DHM.
- Bewaking procedure lokale stichting, Provinciale (Regionale) Stichting en / of DHM.

d. Wat zijn nu de plannen?

Het Gilde van Vrijwillige Molenaars is van plan, natuurlijk in samenwerking met DHM, om in Nederland te komen tot lokale, dat wil zeggen per molen, aanpak van de biotoopwacht ofwel:

- 90% afhandeling van de biotoopproblematiek op lokaal niveau
- 10% door De Hollandsche Molen / provincie / regio.

Het Gilde van Vrijwillige Molenaars wil dit bereiken door lokaal de molenstichtingen en molenaars bewust te maken van en verantwoordelijk te maken voor de biotoopproblematiek. Om biotoopbedreigingen het hoofd te bieden is het volgende noodzakelijk:

- nieuwsgaring, in zo vroeg mogelijk stadium mogelijke biotoopbedreigingen signaleren,
- concentratie en verwerking, op centraal punt verzamelen van informatie, eventueel aanvullen,
- beoordeling, is er een bedreiging en hoe groot is deze,
- planning actie, wie behandelt het probleem en wanneer,
- uitvoering actie, horen, bezwaar maken, pers, mindsetting andere legale middelen,
- bewaking actie, wordt wat afgesproken is gedaan en op tijd; bijsturing noodzakelijk?,
- afhandeling / sluiting, archivering, evaluatie, punten ter verbetering.

e. Hoe gaan we dit bereiken?

Eerste prioriteit is het uitgeven van de op de nieuwe situatie aangepaste lesstof over de biotoop en in samenwerking met De Hollandsche Molen er op toe zien dat deze lesstof ook bij de moleneigenaren terechtkomt.

Daarnaast vraagt Het Gilde van Vrijwillige Molenaars aan de afdelingsbesturen te komen met een voordracht voor een biotoopverantwoordelijke binnen dit bestuur en initiatieven te ontplooiën voor het opzetten van een provinciale of regionale organisatie. Of, wat natuurlijk ook mogelijk is, het onderbrengen van de provinciale of regionale taken bij een al bestaande organisatie. Van daaruit dient een molenverantwoordelijke voor iedere molen gezocht te worden. Doe dit in overleg met bestuursleden van de molenstichtingen en uiteraard met de huidige biotoopwachter en molenaar(s). Gelukkig zijn er al een aantal afdelingen hier in geslaagd.

Voor de aangemelde personen zal de Het Gilde van Vrijwillige Molenaars, samen met DHM en de provinciale biotoopverantwoordelijke zorgen voor een adequate opleiding en voldoende instructiemateriaal om als biotoopverantwoordelijke aan de gang te gaan. Het Gilde van Vrijwillige Molenaars rekent het tevens tot haar verantwoordelijkheid te zorgen voor een landelijke biotoopverantwoordelijkheid. Onderdeel van de verantwoordelijkheid is het organiseren van bijeenkomsten van provinciale / regionale biotoopverantwoordelijken voor uitwisseling van kennis en informatie. Natuurlijk zal de Het Gilde van Vrijwillige Molenaars ook doorgaan met het bewustmaken van de politiek met betrekking tot de molenbiotoop.

f. Biotoopverantwoordelijkheid bij de wetgever.

Door op ministerieniveau samen met de DHM en RDMZ te pleiten voor opname van de biotoopbescherming in de regelgeving rondom molens (monumentenwet, landschapinrichting) moet het mogelijk zijn de taak van de lokale biotoopverantwoordelijken te verlichten. Immers, gestuurd door landelijke wetgeving zullen lokale overheden minder vrijheden hebben de biotoop aan te tasten. Wij beseffen wel dat hier een lange weg te gaan is.

8. Gildebrief

De Gildebrief is het orgaan van de vereniging waar de leden hun mening en ervaringen kwijt kunnen. Het bestuur vindt dit van levensbelang voor het Gilde.

8a. Inhoud

In principe is een ieder vrij zijn meningen, ervaringen en anderzijds te publiceren, zolang dit niet kwetsend is voor de overige leden. Verantwoording hiervoor berust bij de redactie van de Gildebrief. Dit met uitzondering van de publicaties van het bestuur, die uiteraard onder de verantwoording van het bestuur gedaan worden.

8b. Redactie

Het bestuur streeft naar een grotere diversiteit binnen de redactie. Dus nogmaals een oproep voor versterking. Het moet toch mogelijk zijn uit het Gilde van bijna 2000 leden een redactie van vijf personen samen te stellen. De redactie heeft een eigen verantwoording daar waar het de financiën van de Gildebrief betreft. Zij kunnen natuurlijk beschikken over het in de begroting vastgestelde bedrag, maar moeten het initiatief nemen om dit aan te vullen met bijvoorbeeld advertentie-inkomsten. Een uitdagende bezigheid.

9. Website

De website van het Gilde is nu zo'n twee jaar in de lucht en uit de bezoekersaantallen blijkt dat deze in een behoefte voorziet. Het kinderstadium is nu wel voorbij en we zijn toe aan een verdere uitwerking van deze site, zodat we gericht kunnen informeren naar de toevallige voorbijganger en naar de leden. Elke suggestie uit het Gilde is dan ook van harte welkom.

Het leden specifieke gedeelte van de website kan dan ook een groot aantal documenten, denk aan statuten, huishoudelijk reglement, maar ook standaardcontract, etc, etc, bevatten zodat deze eenvoudig toegankelijk zijn voor de leden maar ook specifieke stukken voor de afdelingen kunnen hier beheerd worden.

10. HACCP

De eerste versie van de Hygiëncode is de deur uit en ook de aanvulling is weg. Zo'n 130 stuks hebben hun weg gevonden naar de molens. Hiermee is de code voorlopig af, totdat we voldoende inzicht hebben in het gebruik ervan. Mocht het zo zijn dat de code om praktische redenen op een aantal punten gewijzigd moet worden dan zal door het bestuur, samen met het AKG, weer actie ondernomen worden. Kennis van zaken is dan belangrijk, dus invullen die enquête.

11. ARBO wet

Vertegenwoordigd in de werkgroep samen met De Hollandsche Molen en het AKG hebben de ARBO aspecten voor de molenaar onze volledige aandacht. In principe is het juist dat DHM in deze het voortouw heeft, immers ARBO is een verantwoording van de moleneigenaar / molenbeheerder, maar dan blijkt, dat de molenaar ook een eigen verantwoording heeft en dat de wet vereist dat ARBO zaken in overleg tot stand komen. Het bestuur is dan ook verheugd met de samenwerking in de werkgroep en met de tot nu toe behaalde resultaten. Zij zal zich blijven inzetten voor de veiligheid van molenaar en bezoek, maar ook waken voor een authentieke molen en werkomstandigheden.

6 Verzekeringen

Het Gilde heeft al een aantal jaren, naar ieders tevredenheid, de mogelijkheid voor een aantal verzekeringsvormen. Tot op heden is alleen de vraag gerezen over het dekkingspercentage van de WA verzekering. In het licht van de kosten van molenrenovaties lijkt deze wat aan de lage kant. Samen met onze verzekeringsdeskundige wordt gekeken naar de mogelijkheden.

7 Financiën

Het bestuur wil komen tot een doorzichtiger presentatie van het cijfermateriaal. Duidelijke scheiding van Opleidings-, Facilitaire- (Verzendingen, Gildebrief etc.), Bestuurs- en Verzekeringsfinanciën wordt nagestreefd zodat hierop ook gestuurd kan worden. Dit doorgetrokken naar de afdelingen. Dan is het mogelijk na te gaan of de balans tussen deze rubrieken gerelateerd aan de contributie en subsidie nog wel steeds aanwezig is.

8 Huisstijl en documenten

De invoering van een nieuw logo zal gebruikt worden om alle binnen het Gilde aanwezige documenten weer eens te bekijken op hun actualiteit en voor deze documenten een uniforme opmaak te kiezen. Ook zal gekeken worden hoe al deze documenten, elektronisch, meer toegankelijk gemaakt kunnen worden via bijvoorbeeld de website.

9 Pers en publiciteit

Het bestuur beraadt zich erover of het zinvol is om vaker de (landelijke) publiciteit op te zoeken. Belangrijk is wat we ermee willen bereiken. Wij zijn overigens wel (voorzichtig) op zoek naar een persvoorlichter. Suggesties?

10 Jeugd

We weten het nog niet hoe, maar wie de jeugd heeft, heeft de toekomst. Het bestuur wil zich serieus beraden hoe wij met jeugd om willen gaan. Ook hier geldt dat iedere suggestie welkom is.

We beseffen dat we dat we hiermee niet uitputtend de zaken behandeld hebben. We hopen dan ook in volgende nummers van de Gildebrief op afzonderlijke onderwerpen dieper in te kunnen gaan. Voor reacties, en die zijn altijd welkom, neem contact op met

Het Bestuur

Wordt dit uw laatste Gildebrief?

De leden die hun contributie niet tijdig hebben betaald, ontvingen op 1 april een herinnering. Indien ook na deze aanmaning de betaling niet heeft plaatsgevonden, wordt men op 1 juni van de verzendlijst verwijderd en zal men daarna geen Gildebrief meer ontvangen.

Maar het hoeft natuurlijk niet... betaal op tijd!

Er werd weer geëxamineerd

De hierna volgende leden in opleiding mogen zich in het vervolg "Vrijwillig molenaar" noemen. En dit is zeker een felicitatie waard. Na vele uren praktijk op de diverse molens en het doorworstelen van de Lesstof, konden de vele vragen en diverse handelingen met succes beantwoord en uitgevoerd worden. Namens de redactie dus van harte welkom in de grote groep geslaagden.

Woensdag 14 mei 2003

op molen "De Korenbloem" te Oploo
M.G.M.H. Baltussen
P. Litjensweg 9, 5964 NW Horst Meterik
J.Th. Leenders
Molenstraat 5, 6675 BX Valburg
A. Westerveld
Stationsstraat 5, 7021 CJ Zelhem

Woensdag 14 mei 2003

op de water-korenmolen te Oploo
(watermolenaars-examen)
G.C. Penners
Misboekstraat 5 A, 6131 CX Sittard

Dinsdag 20 mei 2003

op de korenmolen te Niebert
T.H.I. Sleyfer
Wilhelminalaan 9, 9752 LL Haren
N.H. Holman
Hoofdweg 171, 9697 NG Blijham

Donderdag 22 mei 2003

op molen "De Arend" te Coevorden
R.G.B. Hemme
Past. Vroomstraat 6, 7884 RD Bargercompascuum
B.J.H. Heinink
Lattroppestraat 28, 7591 PI Denekamp

Vrijdag 30 mei 2003

op molen "De Hoed" te Waarde
J. Guequierre
Bloemenlaan 145, 4695 HP St. Maartensdijk
B. van der Spek
Molenweg 7, 4315 LE Dreischor

Donderdag 5 juni 2003

op molen "De Bijenkorf" te Gemert
T. W.G. van Hoof
Ginderdoor 2, 5738 AC Mariahout
E. Janssen
Schoolhuisweg 17, 5466 PG Eerde (Veghel)
A.M. Dekker
Kervel 3, 5491 KK Sint Oedenrode

Woensdag 11 juli 2003

op molen "Nooit Volmaakt" te Gorinchem
J.C. Mulder
Oosteinde 5, 3366 BE Wijngaarden
I. Wijnhoven
Geep 17, 3225 XD Hellevoetsluis
H. Troost
Grotewaard 1, 4225 PA Noordeloos

Een wipstelling molen die er mag zijn

Stelling korenmolen aan de Korte Stammerdijk te Weesp, bouwjaar 1820.

Vrijdag 23 mei j.l. vond de vreugdevolle opening plaats van de weer in oude glorie herstelde wip-stelling-koren-molen Het Haantje te Weesp. Na een moeizame gang via de diverse instanties is het de eigenaar Geert Kotter toch gelukt het zover te brengen.

In veel opzichten is 't Haantje een opmerkelijke molen, door de vierkante basis constructie die op stellinghoogte overgaat in een voor een wip bijzondere achtkante ondertoren. Daarbij komt dat deze molen, alhoewel het geen binnenkruier is, uitgerust is met een stutvang. Het prachtige van dit herstel is wel dat ons land niet zoveel wipstellingmolens heeft en dat het Haantje wel de mooiste is van dit type.

Maar deze molen is niet allen als type bijzonder ook de inwendige constructie is zeker meer dan de moeite waard om bewaard te blijven. De gehele onderbouw, ondertoren, molenschuren en de beide woonhuizen zijn destijds nieuw gebouwd van grenenhout, terwijl de koker en het bovenhuis van eikenhout waren vervaardigd. In het oude bovenhuis, dat zo slecht was dat het niet gehandhaafd kon worden, waren z.g. krommers toegepast als gespijkerde hoekverstevingen. Mede gezien de afmetingen van de kop, doet e.e.a. vroeg 17^e eeuws aan. De reeds genoemde stutvang in deze molen is voor een wip zeker uitzonderlijk daar het verder nergens meer voorkomt.

Zeer waarschijnlijk is dus de gehele onderbouw nieuw vervaardigd in 1820 het bouwjaar, doch voor de rest heeft men onderdelen verwerkt van een veel oudere wipmolen. Men gaat er van uit, dat het delen waren van de in 1817 gesloopte wipmolen Costverloren in Amsterdam. De gehele inrichting is jammerlijk genoeg uitbroken in 1942/43 nadat de molen voor

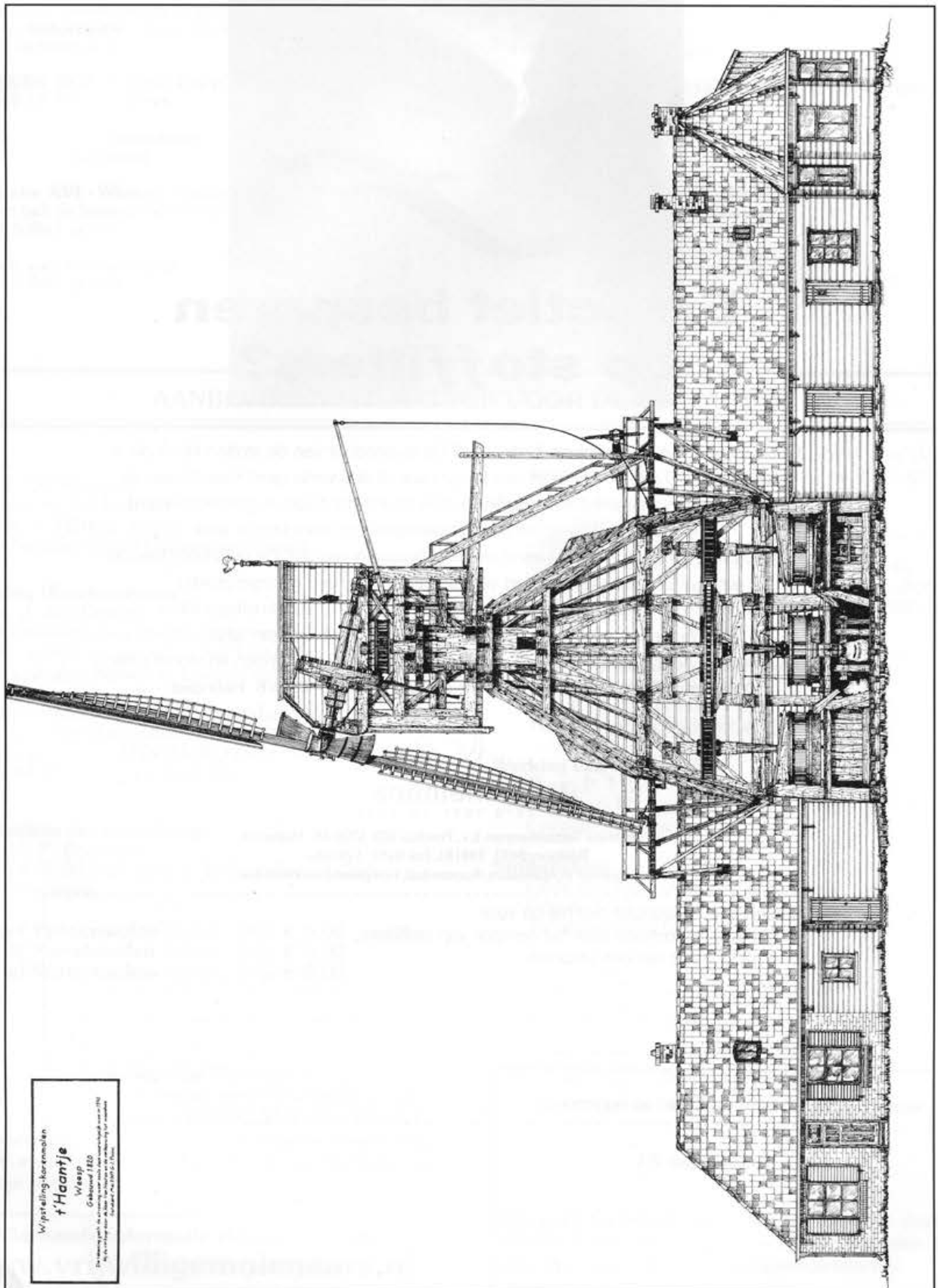
bewoning was gekocht van de chocolade fabrikant van Houten, die de molen geruime tijd voor het nageslacht heeft bewaard.

Waarschijnlijk heeft de molen drie koppels maalstenen gehad die waren opgesteld op maalstoelen. Doordat alles binnenwerks is weg getimmerd is de juiste inrichting niet meer vast te stellen, maar het moet ongeveer

geweest zijn zoals weergegeven in de hierbij afgedrukte reconstructie tekening.

Met deze zo fraai uitgevoerde restauratie door molenmaker Verbij uit Hoogmade is het Nederlandse molenbestand weer een fraai en uniek exemplaar rijker.

G.J.Pouw

Effectief besparen op stoffilters?

Een goeie tip voor een simpele besparing? De levensduur van de stoffen filters die u gebruikt, kunt u gemakkelijk met een factor twee of drie verlengen! Kwestie van ze perfect te laten reinigen door Wilhelmina, een bedrijf dat hierin is gespecialiseerd.

Uiteraard gaat Wilhelmina hierbij buitengewoon omzichtig te werk.

Zo wordt voor elke nieuwe klant eerst een proefwassing verricht. De resultaten hiervan worden in een helder rapport vastgelegd en uitvoerig doorgesproken.

Zodat er geen vuiltje aan de lucht is bij het reinigen van uw kostbare filters.

Wanneer u even belt of faxt zitten we snel bij elkaar aan tafel.

U kunt ook onderstaande bon in een ongefrankeerde envelop stoppen en sturen naar:

Wilhelmina Textieldiensten b.v., Antwoordnummer 23, 5700 WB Helmond.

wilhelmina
zorg voor uw zaak

Wilhelmina Textieldiensten b.v., Postbus 200, 5700 AE Helmond,

Telefoon: 0492 598181, Fax 0492 526105.

Steunpunten in Apeldoorn, Roosendaal, Hoogeveen en Woerden

- BON** Neem a.u.b. contact met mij op voor:
- nadere informatie over het reinigen van stoffilters;
 - het maken van een afspraak.

Naam bedrijf.....

Adres.....

Postcode/plaats.....

Naam contactpersoon.....

Telefonisch bereikbaar op nummer.....

UITGAVEN VAN HET GILDE VAN VRIJWILLIGE MOLENAARS

ten behoeve van de opleiding tot vrijwillig molenaar

HET ENTREEPAKKET

De basiscursus - voor zover gereed.

Alle lesstof wordt herschreven en zal in de komende jaren verschijnen.

De leden in opleiding dienen dit pakket bij aanmelding aan te schaffen (niet inbegrepen in de contributie!)

Verzamelinformatie - praktisch lesmateriaal

De prijs bedraagt € 35

UITGAVEN TER VERBREIDING VAN DE KENNIS OVER MOLENS

Informatie XXII - Bovenassen

Prijs: € 6 (inclusief porto)

Informatie XVI - Waarom draaien molens linksom?

Waarom helt de bovenas? De tonmolen.

Prijs: € 6 (incl. porto).

Mappen voor de basiscursus

Prijs: € 9 (incl. porto).

GRATIS UITGAVEN

- Statuten en Huishoudelijk Reglement
- Bladen voor het maalboekje voor leden in opleiding en geslaagde leden
- Exameneisen
- Modelcontract vrijwillig molenaar
- Folder Gildeverzekering

Voor inlichtingen over de Gilde-uitgaven en bestellingen kunt u contact opnemen met:

Gildeverzendingen

H.P.A. (Hub) van Erve

Hoevense Kanaaldijk 9

5018 EA Tilburg tel. (013) 536 21 00

verzendingen@vrijwilligemolenaars.nl

HACCP-Rapport Hygiëncode

Te bestellen via Gildeverzendingen

Inclusief porto € 27,50

Exclusief porto € 22,50

AANBEVOLEN LITERATUUR VOOR DE OPLEIDING

Molens

Ir. F. Stokhuyzen

Kopie op A4-formaat.

Prijs: € 12 (incl. porto)

Te bestellen bij de Gildeverzendingen

Opleiding Watermolenaar

Ing. J. den Besten

Te bestellen door overmaking van € 23

(incl. porto) op girorekening 139754

t.n.v. J. den Besten te Loenen aan de Vecht

Wiekssystemen voor polder- en industriemolens

Te bestellen door overmaking van € 11,50

(incl. porto) op ABN AMRO rekening

55.44.45.050 t.n.v. G.J. Pouw te Naarden

Over molens der Fam Honig.

Door: P. Boorsma

Prjs € 8,00 (incl. porto). Te bestellen bij Gilde

verzendingen

Lesbrief Poldermolen compl. Prijs € 6,00

Lesbrief Korenmolen compl. Prijs € 6,00

Lesbrief Watermolen compl. Prijs € 6,00

Deze lesbrieven omvatten, De lesbrief voor de leerlingen, een docenten handleiding en een werkblad.

Zingende Stenen

D.J. Abelskamp

Prijs: € 21 (incl. porto)

Dit boek is te bestellen door overmaking op

Raborekening 13.53.85.210 van G.W.M. Barendse,

penningmeester van de Cursuscommissie, te

Poeldijk

Veiligheid op Wind- en Watermolens

"De Hollandsche Molen"

Prijs € 5 (incl. porto)

Te bestellen bij Gildeverzendingen.

Werking van de pelmolen

Door: P. Havik

Prijs € 6,00 (incl. porto). Te bestellen bij

Gildeverzendingen

Strijkstickers

Gilde embleem voor op de kleding

Prijs € 1.55

Te bestellen bij Gildeverzendingen

© 2002 Het Gilde van Vrijwillige Molenaars

Niets uit deze uitgave mag worden veelelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, elektronische gegevensverwerking of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande toestemming van Het Gilde van Vrijwillige Molenaars.

Allerhande informatie via onze website:
www.vrijwilligemolenaars.nl

De volgende Gildebrief verschijnt omstreeks:

15 september 2003

Wie kopij op diskette aanlevert, gelieve dit te doen in WP07 of Word 98. Er kan ook kopij ingezonden worden via e-mail redactie@vrijwilligemolenaars.nl

